Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нэй гарана | № 200 (16423) | 1983 оной августын 31, среда | Сэн 3 мүнгэн.

ХҮНДЭТЭЙ, ХАРЮУСАЛГАТАЙ ТУШААЛ

АРБАН нэгэдэхи табан жэл хахадһаа үлүүлбэ. Совет арад КПСС-эй XXVI съездын, мүн партиин ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэжэ байна. Эгээл мүнөө үедэ, гол жэлэймнай шиидхэхы хаһадаа ороод байхада, хүн бүхэнэй даалгагдаһан хэрэгтээ харюусалга ехэтэйгээр хандаха, «түсэбэй дүүргэлтэ минии ажалай хубитаһаа дулдыдаха байна гэжэ ойлгохо» гээшэ шухала удха шанартай. Эндэ илангаяа хүтэлбэрилхы тушаалтанай үүргэ ба уялга угаа ехэ, тон хүндэтэй ба харюусалгатай. Ушарынь, хүтэлбэрилэгшын ажал ябуулга ба абари занһаа, тэрэнэй хүмүүжүүлгэ болон зүб удардалгаһаа ажалша коллективэй «уларил», ажал хэрэгүүдэй дүнгүүд ехэнхи ушарта дулдыдадаг юм. Тиимэһээ манай парти ба правительство хүтэлбэрилхы кадрнуудые хүмүүжүүлгэдэ саг үргэлжэ анхаралаа хандуулжа, хүмүүжүүлэн һургажа байдаг. Энээнипе һаяхан КПСС-эй ЦК-да партиин ветерануудтай болоһон уулзалга үшөө дахин гэршэлэн харуулба.

«...ЭКОНОМИКО ТУХАЙ ХЭЛЭБЭЛ, ГОЛ ШУХАЛАНЬ ЮУБ ГЭХЭДЭ, БИДЭНЭР ОРОНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКА ХҮГЖЭЛТЫН ШЭНЭ ШАТАДА ОРОНХОЙБДИ,—гэжэ нүхэр Ю. В. Андропов тэмдэглэбэ. —ЭНЭМНАЙ ЯМАР ШАТАБ ГЭХЭДЭ, УЛАМ ЕХЭ БОЛОҺОН АРГА БОЛОМЖОНУУД, НИИТЫН УЛАМ ДЭЭШЭЛҺЭН ЭРИЛТЭНҮҮД АЖАХЫН БҮХЫ ХҮДЭЛМЭРИИН ХЭМЖЭЭЕ ГОРИТОЙГООР ҮРГЭХЫЕ, ЭКОНОМИКЫН АШАГ ҮРЫЕ НИЛЭЭД ДЭЭШЭЛҮҮЛХЫЕ, МАНАЙ БҮХЫ АРГАГҮЙ ЕХЭ АЖАХЫЕ ТАҺАЛГАРЯАГҮЙГӨӨР ХҮТЭЛДЭГ, ҺАЙНААР ТААРУУЛАГДАҺАН ОНЬҺОН МЭТЭ БОЛГОХЫЕ ЭРИЛТЭ ТАБИНА...»

Нээрээшье, мүнөөнэй хүтэлбэрилэгшэ хадаа партийна һо гурим баримталха шанартай байхатаяа хамта хэрэг ажалаа гүнзэгыгөөр мэдэхэ, журам шангатай, эдэбхи үүсхэл ехэтэй байха зэргэтэй. Тэрэшэлэн ямаршье хүдэлмэридэ байһан хүтэлбэрилэгшэ социально-политическэ, хүмүүжүүлгын асуудалнуудые хараадаа абажа ябаха, хүн зондо, тэдэнэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ анхаралтайгаар хандадаг байха, ажал хүдэлмэридөөшье, гэр бүлэдөөшье хододоо жэшээ харуулжа ябаха уялгатай. Мүн мэргэжэлээ эрхимээр мэдэхынгээ хажуугаар тэрэ үзэл сурталай, политическэ талаар һайн бэлэдхэлтэй үргэн олониитын дунда хүдэлмэридэжэ шададаг байха ёһотой.

Иимэрхүү һайн һайхан шэнжэ шанартай, шэнэ юумэ нэбтэрүүлжэ шадаха хүсэд мэдэрһэн, аюун сэбэр сэдьхэлтэй, хүн зондо анхарал ехэтэй хүтэлбэрилэгшэд манай республикын али бүхы һалбаринуудта олон юм. Эдэ жэлнүүдтэ, илангаяа партиин һүүлэй үе сагта хэдэн шиидхэбэринүүдэй удхаар хүтэлбэрилэгшэ кадрнуудые шэлэн томилхо, зүбөөр хүмүүжүүлхэ, хүмүүжүүлэн һургаха тушаа бага бэшэ хүдэлмэри ябуулагдаа. Тиигэжэ бүхы шахуу промышленно предприятинууд, барилга ба транспортын һалбаринууд, олонхи колхоз, совхозууд дээдэ һургуулитай, шадамар мэргэжэлтэдээр толгойлогдоно. Тэдэнэй эрхимүүдэй олонхинь ажахынгаа хүгжэлтэдэ, хүн зоной ажабайдалай дээшэлэлтэдэ ехэ хубитаяа оруулна.

Тобшолон хэлэхэдэ, ажалшадайнгаа дунда хүндэтэй, шадбари ехэтэй хүтэлбэрилэгшэд коллективээ ажал хэрэгынь урагшатай байдаг гэжэ бодото байдал гэршэлнэ шуу. Энэ тобшолол олон жэшээгээр баталагдажа болохо юм. Тимлюйн цементнэ завод Сибирь болон Алас Дурна зүгэй томохон предприятинуудай нэгэн юм. Эндэ урдахи зорилгоо гүйсэд мэдэрһэн, эбтэй эетэй ажалай коллектив байгуулагданхай. Хүтэлбэрилэгшэдынь ажалшадайнгаа дунда хүндэ сэгнэлтэ абажа, тэдэнэй ажалай, ажабайдалай асуудалнуудые саг үргэлжэ анхарадаг. Завод партиин, профсоюзэй ба комсомолой организацинуудай олониитын дунда ябуулдаг хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайн. Завод хэдэн жэл соо түсэбүүдээ амжалтатайгаар дүүргэжэ байна.

Эгээл иимэ шэнжэ шанартай хүтэлбэрилэгшэд колхоз, совхозуудта олон юм. Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой Е. В. Иванов, Сэлэнгын районой Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой директор В. Г. Жалсанов болон бусадые нэрлэн түрүүн нэрлэжэ болохо. Тэдэнэр олон жэлэй туршада ажахынгаа хүгжэлтын түлөө шармайна, хүн зоной дунда хүндэтэй нэрэ хүртэнхэй, ажахынгаа хэрэгтэ харюуладаг байна.

Энэ хэдэ багахан жэшээ. Эгээд иимэ, партиин ба правительствын эрилтын удхаар хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэрилхэ ёһотой. Гэбэшье хүтэлбэрилэгшэ кадрнуудые шэлэн томилхо ажал ябуулгада дутуу дундануудшье үгы бэшэ. Зарим хүтэлбэрилэгшэд хүтэлбэрилэгшын ажал һаймшаггүй доро хэлэн ойлгодог, эрилтэ һуларуулдаг, харюусалга багатайгаар хүдэлдэг. Иимэ хүтэлбэрилэгшэдэй хүтэлбэри доро ажахынууд хойно хосордог, хүдэлмэриин журам хосордог, ажалшадай ажабайдалай асуудалнууд саг сагтаа шиидхэгдэдэггүй байна. Эдэ дутуу дундануудые хараалжа, тэдэнэй ушар шалтагааниие хүтэлбэрилэгшэдэй ажал хүдэлмэридэ харюулдаг байна.

Гэбэшье хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые хүмүүжүүлэн һургаха, зүбөөр хубаарилан табиха талаар дутуу дундануут огто үгы гэхын аргагүй. Зарим тээ, жэшээлхэдэ, Удаан-Үдын, Хэжэнгын, Загарайн, Октябрьска районуудта һүүлэй үе болотор энэ асуудал муугаар шиидхэгдэдэг, алдуу эндүү гаргагдадаг байгаа. Нютагай партийна организацинууд хүтэлбэрилхы албатанай үүргые дээшэлүүлэн, тэдэнэй хүсөөр шэнэ үүсхэл дэмжэхэ, залуу мэргэжэлтэдые эдэбхижүүлхэ хүдэлмэри үшөөл муугаар ябуулдаг бэлэй.

Хүтэлбэрилэгшын нэрэ хүндэ хоорондоо холбоотой, олон шухала зүйлнүүдһээ бүридэлэг ниитын бэлиг болоно. Тиимэһээ политическэ гүнзэгы мэдэрэлтэй, ехэ юумэ мэдэхэ, эдэбхи үүсхэлтэй, эмхидхэхы бэлиг шадабаритай, шэнэ түрүү дүй дүршэлые түргөөр ойлгон абаха аргатай хүнүүдые харюусалгатай участогуудта томилхо шухала.

«ХҮДЭЛМЭРИИН ДААЛГАГДАДАГ УЧАСТОГТА АЖАЛАЙ ҺАЙН ЖУРАМ ХАНГАЖА ШАДАХАГҮЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЫЕ ДААҺАН ТУШААЛДАА ТЭРЭ ХАРЮУСАНАГҮЙ ГЭЖЭ СЭГНЭГДЭХЭ ЁҺОТОЙ»,— гээд, «Ажалай социалис журам бэхижүүлхэ хүдэлмэриие шангадхаха тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй һаяхан баталһан тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Хүдэлмэришэдтэ найдаха, шанга эрилтэ табиха—эдэ хоёрые зүбөөр тааралдуулха, үзэл бодолой талаар хатуужуулха, даалгагдаһан хэрэгэйнгээ түлөө харюусалгыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ партийна комитедүүд саг үргэлжэ анхаралаа хандуулжа байха ёһотой.

БУЛТАНДА ХЭРЭГТЭЙ ТҮҮХЭЙ ЭД

НИЖНЕКАМСК. (Татарай АССР). «Нижнекамскнефтехим» нэгэдэлдэ полиэфир үйлэдбэрилхэ томо предприяти ашаглалгада оруулагдаа. Тэрэнэй түрүүшын продукци хэрэглэгшэдтээ эльгээгдээ.

Полиэфирһээ абтадаг пенопласт хадаа мебельнэ промышленностьда, машина бүтээлгэдэ, авиацида, судна бүтээлгэдэ барилгада—арадай ажахын хэдэн арбаад һалбарида хэрэглэгдэдэг түүхэй эд болоно. Мүнөө хүдэлдэг бүхы предприятинуудта орходоо цехүүдэй шэнэ комплекс гурба дахин ехэ продукци бүтээдэг байха юм. Таһалгаряагүй хүдэлдэг түхеэрэлгэ түрүүшынхеэ нэбтэрүүлэгдээ. Олохон хүдэлмэринь оньһожоруулагданхай.

«Татэнергострой» нэгэдэлэй, «Татнефтехиммонтаж» трестын коллективүүдэй габшагай ажалые гүрэнэй комисси «эрхим» гэжэ сэгнээ юм.

Малаа һайн тэжээлээр хангая!

ТҮСЭБ ХОЛО ҮЛҮҮЛЭГДЭЭ

Заганай колхозныгууд ниитынгээ малда бэлдэн хүрэхэ тэжээл бэлдэхэ хүдэлмэрээ эхиндээнь эршэтэйгээр ябуулжа байна. Эндэхи отделениинүүдтэ дүрбэн оньһожоруулагдамал звено эхилэгдэжэ, үбһэ хуряалга абажа шадаха хабаадуулагдаа юм.

Колхозой нэгэдэхи отделениин Метлюха гэжэ газарта ажаллажа байһан Василий Кириллович Ревенскиин хүтэлбэрилдэг звено хуряахадаа, звеногой гэшүүд даалгагдаһан 134 гектар талмайда үбһөө хуряажа түгэсхөөд байба. Тэдэнэр 3600 центнер үбһэтэй болоно, түсэбөө 108 процентээр дүүргэв. Косилкашан Яков Павлович Алексеев, тармуушан Матвей Яковлевич Ревенский, һуришэд Василий Гурьянович, Иван Кириллович Ревенскийтэн ажалай үрэ дүн бүтээжэ түйлаа. Наратай сэлмэг үдэрнүүдтэ Шэнэ-Заганай сельсоведэй хүтэлбэрилэгшэд саадай, участково больницын хүдэлмэрилэгшэд тэдэнэр туһалаа.

Энэл отделениин хоёрдохи звеное манай республикын мэдээжэ хартаабхашан СССР-эй Верховно Соведэй депутат Иван Васильевич Платонов ударидана. Тэрэ звеногойхид түсэбэй ёһоор, 3307 центнер үбһэ бэлдэхэ байгаа. Мүнөө тэдэнэр 3925 центнер бэлдээд байна, тэрэнэй 925 центнерынь тон болгогдоод, түсгаар хадагалагдажа газарта зөөгдөө.

—Бидэнэр үшөө 400 центнер үбһэ бэлдэхэбди,—гэжэ Иван Васильевич Платонов хөөрэнэ. —Звеногоймнай гэшүүд булта һайнаар хүдэлөө. Илангаяа ПК-1,6 түхэлэй машинаар үбһэ бухал болгон сугуулһан Михаил Павлович Алексеев, ГПП-14 тармуурта хүдэлэгшэ Виктор Леонов, дуршлэтэй механизаторнууд Степан Михаевич Филатов, Мартемьян Павлович Алексеев, Николай Минеевич Калашников гэгшэд ажалда шалгараа. Шэнэ-Заганай дунда һургуулиин һуригшад Игорь Максимов, Андрей Иванов, Сергей Платонов ехэшүүлһээ дутуугүй хүдэлөө.

Хоёрдохи звеногой гэшүүдэй олонхинь хартаабха үргүүлдаг бригадын гэшүүн юм,—гэжэ саашань Иван Васильевич үргэлжэлүүлнэ. — Үбһөө эртэ дүүргэжэ байһандаа баяртайбди. Тиигээд лэ хартаабхаяа хуряаха үшөө нэгэ халуун хаһа ерээ даа.

Хоёрдохи отделениин Федор Филлипович Бельскиин звенодо гектар бүриһөө дунда зэргээр 30 центнер үбһэн хуряагдана. Тэдэнэр бүхы даалгагдаһан 169 гектар сабшалангай талмайһаа 5100 центнер үбһэ абахаар хараалнад. Колхозой үбһэ хуряалгын звенонуудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ тус звеногойхид дүрбэ дахин илажа гараһан байха юм. Мүрысөөнэй дүн табан хоног бүхэндэ согсологдоно. Звеногой ажалда механизаторнууд Сергей Алексеевич Ревенский, Иван Феоктистович Филатов, Николай Кузьмич Теслев, Виктор Бельский, Шэнэ-Заганай һургуулиин мүнөө жэл дүүргэһэн тракторист Андрей Трофимов гэгшэд горитойгоор хубитаяа оруулаа.

—«Мүнөө жэл үбһэмнай һайн шанартайгаар абтажа байна. Бэлэдхэгдэһэн үбһэнэй шанар лабораторида Лариса Шубина сагаа соонь шалгаад лэ байдаг,—гэжэ 1957 онһоо колхоздоо механизатораар хүдэлжэ байһан Сергей Агеевич Филатов мэдүүлнэ.

Сулхара нютагай намагтай, уһатай газарнуудаар Иван Сафонович Ревенскиин звеногойхид үбһэ бэлэдхэнэ. Тэдэнэр 2760 центнер үбһэ болгоод байна.

— Мүнөө жэлэ ажахынгаа бүхы 591 гектар сабшалангай талмайһаа гектар бүриһөөнь 30 центнерһээ доошо бэшэ үбһэ абахабди,—гэжэ колхозой ахамад агроном С. Е. Филатов хөөрэнэ.—Энэ жэлэ манай луговодуудай оролдосотой ажалай үрэ дүн мүн.

Нээрээшье үнинэй луговод Федос Абрамович Максимовай хүтэлбэри доро Агей Григорьевич Алексеев, Михаил Куприянович Родионов, Еким Митрофанович Хохлов, Маркел Елупович Алексеев гэгшэд сабшалан һайжаруулха талаар горитойгоор хүдэлмэри ябуулаа. Үбэлдөө бүхы сабшалангай талмайда саһан тогтоогдоо, уһа урадхуулха 46 километр хаһабдуу сэбэрлэгдээ. Сабшалан шугы ургалһаа сэбэрлэгдэжэ, нюлнин сэбэрлэгдээ. Тиихэдэ азотно, фосфорно, калийна үтэгжүүлгэ хэрэглэгдээ. Ургаса багатай Поповск нютагай 30 гектар сабшаланда шэбхэ гаргагдажа үтэгжүүлэгдээд, энэ жэлдэ һайн ургаса абтаа.

Тиигэжэ колхозой үбһэшэд мүнөө 14748 центнер үбһэ абаха түсэбөө холо үлүүлэн дүүргээд байна. Түсэбэй ёһоор 10837 центнер үбһэ абахаар хараалагдаһан юм гэжэ тэмдэглэлтэй. Үбһэшэдэй звенонууд тэжээл бэлэдхэлгээ үргэлжэлүүлһээр.

С. РИНЧИНОВ.
Мухар-Шэбэрэй район.

САБШАХАДА УРМАТАЙ НОГООН

РЕПОРТАЖ

Үлэнтэ тосхоной хойто захын гэрнүүдэй хорёодо туласа ерэһэн нэлэнхы үргэн ногоон далай нэмжынэ. Зүүн хойшоо шэглэн годирһон харгыгаар үбһэшэдэй отогто хүрэжэ ерэбэбди.

Эндэ Зүүн Гол гэжэ газарта Дүтэлүүрэй совхозой 2-дохи отделениин хүдэлмэрилэгшэ Бата Жамбалович Самбуевай звеногойхид үбһэ сабшажа, хуряажа байнхай.

— Һүүлэй арбаад жэлдэшье энээндэл адли иимэ баян ургаса хуряагдаагүй. Таһалагдажа үгтэһэн талмайнгаа хахадһаа багахан газарһаа 800 гаран центнер үбһэ һурилөөбди, — гэжэ звеное даагша хөөрэнэ.

Үнэхөөрөөшье үндэршэг добо дээрэ түхеэрэгдэһэн отогһоо иишэ тиишэнь харахада, олон томо-томо сомоонууд жэрылдэнэ. Уһа намаггүй газарта хоёр-гурбаар зэргэлүүлэн бодхоогдоһон һуринүүд шэнэ һургаагаар хүреэлэгдэнхэй харагдана. Звеногойхид даалгагдаһан сабшалан дээрэһээ бүхыдэнь 860 центнер үбһэ абаха уялгатай юм.

— Үшөө үдхэн һайн ногоон хонидой байрын дэргэдэ ургаа. Нютагайхяар «буусаа» гэжэ нэрлүүлэгдэдэг сабшалангайнгаа ногоое наратай, сэлмэг сагта һайханаар сабшажа, хуряажа абадаг заншалтайбди,—гээд, Бата Жамбалович нүхэдөө ажалдань хубаарилан томилно.

Ажалшадай зариман үбһэ һэлихэ, нүгөөдүүлынь һуриин оройе задалжа хатааха даабари абана. Юундэб гэхэдэ, урда үдэрынь гэнтэ хура бороо ехээр алхараад, звеногойхид тэрэ һуриие һайтар нюрүүлжа үрдеэгүй байгаа бшуу. Бодхооһон сомоонуудаа саг үргэлжэ шалгажа, заримдаа бага халанги байбалынь арга бэшэ тэдэниие дээрэһээнь задалжа, үбһэеэ хатаадаг заншалтай юм.

— Манай ажахын үбһэшэд тэжээл ехээр, һайн шанартайгаар нөөсэлхын түлөө тэмсэнэ. Социалис мүрысөөнэй дүн гаргахадаа энээнинел хараада абадаг гуримтайбди, — гэжэ бидэнтэй хамта ябалсаһан ажахын парткомой секретарь Борис Лайжитович Жигжитов тэмдэглэнэ.

Зүүн Голой намагтай, хэдэн олон жалгын, мүн ой модоной соорхойдо үбһэ ногоон һайса урганхай. Эндэхи ургасые гар хажуураар лэ сабшаха ушартай болоно. Гурбан гектар уһа намаг, болдогтой талмайн үбһые хуурай газарта морин шаргада тээжэ зөөгөөд хатаажа һурилөө. Жалгын баруун энгэртэхи ой модоной һуури сэбэрлэжэ таригдаһан олон жэлэй ногооной ургаса шэнгэрээ. Звеное даагшын үгөөр, тэндэһээ дүрбэдэхи жэлээ бага тэжээл нөөсэлэгдэнэ. Бүхы газартань дахинаа шэмэ шанартай хүсы үбһэн таригдаха болоо.

Дүй дүршэлтэй Бата Жамбаловичай звено үбһэ тэжээл бэлэдхэгшэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Долоон хоног бүридэ гаргагдадаг дүнгөөр тэдэнэр илагшадай зэргэдэ гурба дахин оролсоо. Мүнөө эдэ үбһэшэд тэжээл бэлэдхэлгын түгэсхэлэй дүнгүүдээр отделенидээ, мүн ажахыдаа эрхимлэхэ хараатай хүдэлнэ. Һүүлэй наратай сэлмэг үдэрнүүдтэ үбһэшэд унаһан малгайгаа абангүй ажаллаба. Звенодо бүхыдөө 10 гэшүүд тоологдоно. Үбһэшэдэй олонхинь 10 гаран жэлэй туршада хамтаржа, эндээ хүдэлдэг юм. Бэе бэеынгээ абари зан, арга шадалые һайн мэдэхэ хадаа тэдэнэр ажалаа зүб мүрөөрнь эмхидхэдэг болонхой.

— Эдир залуу наһанһаа Лаврентий Будаевичтай сугтаа үбһэ тэжээл бэлэдхэнэбди. Ажалша бүхэриг, эсэхэ сусахаяа мэдэдэггүй хүн,— гэжэ Бата Жамбалович адуушан Тогошеев тухай хөөрэнэ. — Мүн бусад үбһэшэдтэй хамта олон жэлэй туршада суг ажалланабди.

Звеное хүтэлбэрилэгшэ эгээл шадалтай бэрхэ сомоошон Игорь Будажапович Гармаев тухайгаа омогорхон хөөрэнэ. Тэрэ ажахын эрхим механизаторнуудай нэгэн эхилһэн хэрэгтээ шармайн ородог комсомолой гэшүүн юм. Нёдондо Игорь Гармаев республикынгаа түрүү залуушуултай хамта Монголой Арадай Республикада аяншалжа ерээ. Мүн тус звенодо залуу хонишон, КПСС-эй гэшүүндэ кандидат Александр Дашеевич Дашеев оролдосотой шударгыгаар хүдэлнэ. Тиихэдэ Закаменскын хэлхеэ холбооной узелэй телевидениин электромеханик Роза Цыренова амаралтынгаа үедэ звеногой гэшүүн болонхой. Табан бага үхибүүдэй эхэ Цырен-Долгор Башмаковна Тогошеева тосхонһоо үглөө бүри ерэжэ хамһалсадаг.

— Совхознай эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар хангана. Районой, совхозоймнай хүтэлбэрилэгшэд үбһэшэдтэ ерэдэг. Һүүлэй һонинууд мэдэгдээд лэ байгша даа. Ажаллахада урматай. Түсэбөө нэгэ-нэгэ хахад дахин үлүүлхэ зорилготойбди.—гэжэ Бата Жамбалович Самбуев хэлэнэ.

Ш. БАКШЕЕВ,
манай корр.
Захааминай район.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Дүтэлүүрэй совхозой парткомой секретарь Б. Л. Жигжитов звеногой үбһэшэдтэй хөөрэлдөө үнгэргэнэ. Залуу хонишон, КПСС-эй гэшүүндэ кандидат үбһэшэн А. Д. Дашеев.
С. ДОНДОКОВАГАЙ фото.

ҮРЭЖҮҮЛГЭ ЭХИЛЭЭ

Үдын совхозой гурбадахи отделениин ахалагша хонишон Владимир Цыремпилович Жамбаловай томодхогдоһон отара Тоором гэжэ газарта үбэл, зунгүй байратай юм. Тэрэнэй нүхэр Ешима Дабаевна Банзаргашеева баһал хонишоноор ажаллана. Тэдэнэр түрүүшынхеэ хурьгалһан 786 толгой эхэ хонидые харууһална. Хурьга абаха, тэдэниие эхэһээнь таһалтарынь тобиржуулха, мүн нооһо хайшалха түсэбүүд амжалтатайгаар дүүргэгдээ. Байгша ондо зуун түлгэ бүхэнһөө 86 хурьгадые абажа, 633 толгойень шахалганда тушаанхай. Хурьгадаа эхэһээнь таһаламсаараа, хонидоо һайса адуулжа, тамир шадалынь һайжаруулаа.

Түрүүшын лэ үдэр ототой болоһон 25 хонин шэлэгдэжэ үрэжүүлэгдээ. Искусственна үрэжүүлгын пункт хүдэлмэридөө нилээд һайса бэлдэгдэнхэй.

Отарада шадалтай 15 хуса асарагданхай. Эдээндэ шэмэтэ тэжээл, витаминтай гурил, сабшагдаһан шэнэ үбһэн, зеленко, буйлуулагдаһан тэжээл үгтэнэ.

Ешима Дабаевна искусственна-үрэжүүлгын онол арганууды эрхимээр мэдэдэг юм.

—Зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абаха хүсэлэл эрмэлзэлтэйгээр ажаллажа байнабди, — гээд Ешима Дабаевна хөөрэнэ.

Тэдэнэр үнгэрһэн жэлэй дүнгөөр КПСС-эй райкомой, районно Соведэй гүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр һаяхан үнгэрһэн хонишодой районно зүблөөн дээрэ шагнагдаа юм.

Ж. БАДМАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.
Хори.

Эб найрамдалта совет шэнэ үүсхэлнүүдые оронноймнай хүн зон үнэн зүрхэнһөө һайшаан дэмжэнэ

АМГАЛАН БАЙДАЛ АРШАЛАН ХАМГААЛХА

Амгалан тайбан байдалай түлөө, термоядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын, шахардуу байдалые һуларуулгые үргэлжэлүүлхын түлөө тэмсэхэ гээшэ үе сагай шууд эрилтэ болоно. Тиин Советскэ Союз эжынэрэй үхибүүдэйнгээ ерээдүйн түлөө һанаа амар байхын тула, хүн түрэлтэн дээгүүр үүлэгүй сэлмэг огторгойн оршон байхын тула бүхы юумэ хэнэ. Нүхэр Ю. В. Андроповой «Правда» газетын асуудалнуудта үгэһэн харюунууд тэрээн доторхи эб найрамдалта шэнэ үүсхэлнүүд энээн тухай үшөө дахин гэршэлбэ.

Сагаан байшангай засаг захиргааһаа, НАТО-гай хархис бүлэглэлэй талаар тэрэнэй партнернуудһаа мүнөө хамаг юумэн дулдыдаха байна. Манай орон хэндэшье хэзээшье дайгаар занаагүй, зананашьегүй. Тиин «совет аюул» гэдэг тухай хөөрэлдөөнүүд эб найрамдалда, шахардуу байдалые һуларуулгада эсэргүүсэгшэдэй һанаанһаа абаһан бузар муухай худал хуурмаг зүйл мүн. Ондоо байха арганьгүй. Ушарынь гэбэл, хүн тухай, тэрэнэй ажана амгалан байдал тухай анхарал оролдолго гаргаха гээшэ манай асари ехэ түсэбүүдэй гол зорилгонь болодог ха юм.

Би ехэ ажабайдал дабажа гарааб. Бидэ бариха, байгуулха гэжэ хододоо оролдодог байгаабди гээд хэлэхэ байнаб. «Үлгын мүнхэ дуун» гэһэн шэнэ романаа түгэсхэжэ байнаб. Дайнай ветеран—уран зураашын образ эндэ харуулагдана. Тэрэ һайн дураараа Совет Армиин зэргэнүүдтэ ороод, хүндөөр шархатана. Тиин зүрхэнэйнь хажууда үлэшэһэн һомон тэрэнэй ажабайдалай эгээл хүшэр хүндэ жэлнүүд тухай ходо һануулдаг байна. Гэбэшье амгалан тайбан байдалда аюулай тохёолдуулагдажа байхада, тэрэ һанаа амар байжа шаданагүй. Уран зураашa бийрэ гартаа абажа, дай үүдхэгшэдые элишэлэн харуулна. Энэ ном бэшэхэдээ, һэргэг һэримжэтэй байхые үшөө дахин урялха гэжэ һанаа һэм. Дайнай гасалан зоболон дабтагдаха ёһогүй!

С. САРТАКОВ,
СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, уран зохёолшо.
(ТАСС).

ВЕТЕРАНАЙ ҮГЭ

Амгалан тайбан байдал аршалан хамгаалхын түлөө тэмсэлһээ ондоо шухала хэрэг газар дэлхэй дээрэ мүнөө үгы. Дайнай гасалан зоболон гээшые нюдөөрөө хараһан бидэ, ветерануудта, энэ илангаяа ойлгосотой юм. Тиимэһээ Баруун Европын газар дайда дээрэ американ ракетно-ядерна шэнэ буу зэбсэгүүдые тараан тодхоохо тухай НАТО-гай зонхилогшодой балмад тэнэг шиидхэбэринь бидэнэй зэбүүрхэл үүсхэнэ. Европые ядерна полигон болгохо гэһэн дай жүрөөдэгшэдэй хорото муухай түсэбүүдые бидэ эрид шууд буруушаанабди.

США-гай худал үнэнөөр СССР-һээ сэрэгэй талаар булюу хүсэтэй болохые оролдожо, баруунай партнернуудаа буу зэбсэг үрдилдэн байжа бүтээхэ шэнэ аюултай хэрэгтэ хабаадуулхые эрмэлзэжэ байхадань, Советскэ Союз Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдтэ үнэн сэхэ хэлсээ туйлахые оролдодог гээшэ. Манай гүрэнэй хараа шугам хоёр талын адли тэгшэ эрхын ба аюулгүй байлгын гол ёһондо үндэһэлнэ гээд нүхэр Ю. В. Андроповой «Правда» газетын асуудалнуудта үгэһэн харюу дотор онсолон заагдана.

Хеморoo зэришэлдөө һүжэрөөхэгүйн тула Советскэ Союз үгөөрөө бэшэ, харин бодото дээрээ тодорхой алхамуудые хэнэ гэжэ дундуур зайда хэрэглэгдэхэ бүхы ракетэнүүдые усадхаха тухай манай ороной һүүлшын дурадхал бүхы дэлхэйдэ үшөө дахин харуулба бшуу. Түүхын хэшээлнүүдые бү мартыт гэжэ НАТО-гай дай жүрөөдэгшэдтэ хэлэхэ дуран хүрэнэ. Хүсэ хэрэглэхэ политика һайн юумэндэ хүргэхэгүйл.

П. ЧУМАК,
дайнай ветеран, Советскэ Союзай Герой, Кишиневой тракторна заводой слесарь.
(ТАСС).

Совет орон дотор

ПОЛЯРНИГУУДТА—ШЭНЭ УРГАСЫН ХЭШЭГ

МУРМАНСК. Арктикын дүрбэн мүрэнэй үргэлжэ хабтагар мүльһэ гаталжа, саад болон полиин продукци ашаалһан транспортна судна Певек портдо хүрэжэ ерэбэ. Мурманскын «Нина Куковерова» гэжэ теплоходой морягууд шэнэ хартаабха, овощ ба үрэ жэмэс полярнигуудта абаашаа.

Калужска, Псковско болон Новгородско областьнуудай, Красноярска хизаарай, ороной бусад районуудай хүдөөгэй ажалшадай ургуулһан хэдэн арбаад мянган тонно овощ Мурманскын портоор дамжуулагдан, геологуудта, горнягуудта, металлургнууд болон полярна научна станцинуудай коллективүүдтэ мүнөө жэлдэ эльгээгдэхэ юм. Мурманскын портын хүдэлмэришэд иимэ ашаае һаатуулангүй ашаалжа ябуулдаг юм. Харин Арктикада овощ тээһэн кораблинуудые хүсэ ехэтэй атомоходууд шэрэжэ ябаха юм.

Полярнигуудта зорюулагдаһан овощой продукциин хахадһаа ехэ хубинь суднануудай трюмуудта оруулагданхай гээд Мурманскын далайн пароходствоһоо мэдээсээ.

ВЕТЕРАНУУДАЙ ЗАХЯА

ТЕДЖЕН. (Туркмениин ССР). Хлопогой ургаса хуряалгада түрүүшынхеэ хабаадахаяа байгаа Теджвенскэ районой «Победа» колхозой залуу механизаторнуудта партиин ветеран Чары Аширов захяа заабари үгэбэ. Туркменистанай арадай уран зохёолшо «Хүсэл» гэһэн шэнэ романайнгаа бүлэгүүдтэй эдир ханинараа танилсуулаа. 80-яад онуудай комсомолшууд номой геройнууд болоно.

Республикын мэдээжэ уран зохёолшо тус колхозтой унинэй хани барисаатай байдаг юм. Газар ажалда үнэн сэхэ байха тангаригаа үгэһэн, хүбүүдэй эсэгэнэртэ, аханартаашье тэрэ захяа заабари үгэһэн байха. «Победа» колхозой гурбан үеын ажалшад тухай Ч. Аширов «Нютагайхид» гэһэн роман бэшэһэн юм. «Джигидүүд», «Ялкабай хүбүүн» гэһэн номуудынь эдиршүүлдэ зорюулагданхай.

Туркмениин уран зохёолой ахамад түлөөлэгшэд ажабайдалай гүн соо байдаг. Зохёол бүтээлнүүдээ ажалша эхэнэрнүүдтэ зорюулһан Туркмениин түрүүшын эхэнэр уран зохёолшо Т. Эсенова залуушуултай хүдэлмэри үнгэргэхэ гээшэ партийна даалгабаринь гэжэ тоолодог. Поэт К. Курбаннепесов хүдөөгэй ажалшадай байдалые һайн мэдэхэ. Прозаик Б. Худайназаров Каракум-мүрэнэй барилгын түүхэ бэшэгшэ юм. Эхэ орондоо үнэн сэхэ байхые, арад зонойнгоо аша туһада ажаллахые, эдиршүүлэй суртал бодолой хүмүүжэлые батадхахые үнинэй уран зохёолшод залуушуулда юрөөнэ.

АГРАРНА ПРОГРАММА

МОСКВА. Москва шадарай хүдөөгэй бүхы һургуулинуудта тусхай кабинедүүд, мастерскойнууд, машинна паркнууд байгуулагданхай юм. Үхибүүд тэндэ юрэнхы эрдэмэй предмедүүдэй хажуугаар дүрэ дадалда һурадаг юм.

Хүдөөгэй һургуулинуудые шефтээ абаһан колхоз, совхозууд, авто-ажахынүүд, «Сельхозтехникын» отделенинүүд хүдөө ажахын түхеэрэлгэнүүдые, автомашинануудые һургуулинуудта дамжуулаа.

(ТАСС).

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММА— БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

ҮШӨӨ ДАХИН— ҺҮНЭЙ ШАНАР ТУХАЙ

☐ Зунай һарануудта адууһа малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлхээр республика дотороо үүсхэл гаргаһан Хориин районой ажахынууд гүрэндэ эрхим шанартай һү хамагһаа ехээр тушаана.

☐ Нэжэрай сагта һаагдаһан һүеэ шүүжэ сэбэрлээд, хүргэхэ, мүн тоһолигыень эрид дээшэлүүлхэ эрилтэ табигдана.

Ойн баярай жэлдэ республикымнай һү һаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд муу бэшэ үрэ дүнгүүдые түйлажа байна. Колхоз, совхозууд гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэөд, мүнөө жэлэй юһэн һарын даабариие нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхын түлөө тэмсэнэ.

Байгша ондо малшад, һаалишад гансашье һү ехээр һаахын түлөө оролдоно бэшэ, мүн сагаан эдеэнэй шанарые һайжаруулха, бэлэдхэлэй пунктдэ тоһолиг ехэтэй, эрхим сортын һү тушаахые оролдоно.

Хэнэйшье мэдэһээр һүнэй шанар, сортность түбхын түрүүн фермэнүүдтэ ажалай эмхидхэлэй, гурим журамай ямараар табигдаһанһаа, хүнүүдэй харюусалга оролдолгоһоо сэхэ дулдыдадаг байна. Энэмнай ажахынуудай, фермэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй ажалые харуулһан ёһотойл гэрэл толи болоно бшуу.

Энэ талаар Хориин районой ажахынууд мүнөө жэлдэ һайн жэшээ харуулна. Эндэхи совхозууд һү ехээр һаажа, гүрэндэ элбэгээр худалдахаһаа гадна, тэрэнэйнгээ шанарые нилээд һайжаруулба.

Районой ажахынуудай бүхы фермэнүүдтэ ариг сэбэрые сахиха, һаагдаһан һү нарийнаар шүүхэ, хүйтэрүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Илангаяа малай байра сооһые, газаагуурхииень сэбэр байлгаха, үнеэдые һайнаар харууһалха тушаа ехэ оролдолго гаргагдадаг болоо. Фермэнүүдтэ ариг сэбэрэй-ветеринарна заабариин хэр сахигдадагые шалгана, суглаа, зүблөөнүүдые ходо үнгэргэнэ.

Эдэ бүгэдэ аша үрэеэ эли бодо харуулжа эхилээ. Мүнөө эндэхи ажахынуудай һаалишад муу шанартай һү тушааха гээшые яашье хүлисэшэгүй ябадал гэжэ тоолодог болонхой. Имагтал нэгэдэхи сортын һү тушааха манай уялга, нэрэ хүндын хэрэг гэжэ тоолоно. Эгээл тиимэһээ Хүрьбын, Удын, Хүлэй, Дээдэ-Тайлсын совхозуудай жэлэй эхинһээ хойшо тушааһан һүнэйнь 92—98 процент нэгэдэхи сортоор абтаа. Тэрэнэйнгээ түлөө һаалишад ажалай гол түлөөһэн дээрэ горитой шан нэмэлтэ түлөөһэ абаһан байна.

Хэжэнгын, Яруунын, Кабанскын районуудай ажахынууд нёдондонойхитой сасуулбал, һураггүй һайн шанартай һү тушаана.

Гэхэтэй хамта бүхы дээрэ республика дотор һүнэй шанар үшөөл һанаһанда хүрэнэгүй. Улаан-Үдын районой ажахынууд республикын ниислэлэй хүн зониие эрхим шанартай сагаан эдеэнэй бүхы зүйлнүүдээр хангаха ёһотой аад, һүүлэй үедэ муу шанартай һү тоһоной заводто оруулна. «Авангард», «Советская Россия» колхозууд, Калининай нэрэмжэтэ, «Сэлэнгэ», «Заветы Ильича» совхозууд, Ивалгын ОПХ нэгэдэхи сортын һү нёдондонойхиһоо хоёр дахин багаар тушаана. Хэрбээ Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахы үнгэрһэн жэлэй энэ үедэ бүхы һүнэйнгөө 93 процентые нэгэдэхи сортоор тушааһан һаа, мүнөө миил 40 процент тиимэ һү тушаагаа.

Шалгажа үзэхэдэ, фермэнүүдтэ ариг сэбэрэй ёһоор сахигдадаггүй, хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй энээндэ анхаралаа һуладхаһанһаа боложо, һүнэй шанар доошолоо гэжэ элирнэ. Оронгын, Калининай нэрэмжэтэ, «Заветы Ильича» совхозуудай, Ленинэй нэрэмжэтэ, «Искра» колхозуудай фермэнүүдэй үнеэдынь үбэлэй байрада оруулагдажа һаагдадаг. Теэд тэндэнь наг шэбхэ ехэ суглараанхай, хаа хаанагүй шабар шабха болошонхой. Тиимэһээ малынэшье шэбхэ, шабарта зууршанхай ябадаг. Бүлеэдхэгдэһэн уһанай таһалдашадаг, аршуул болон арюудхалгын зүйлнүүдэй дуталдадаг дээрэһээ һаалишад үнеэдэйнгээ хүхэ дэлэнгые ёһоор угаадаггүй байха юм. Фермэнүүдтэ ариг сэбэрые сахиха үдэршье үсөөн үнгэргэгдэнэ.

Иимэрхүү баримтанууд, дутагдалнууд илангаяа Калининай нэрэмжэтэ совхозой Вахмистровай, «Дружба» колхозой Тарбагатайн фермэнүүдтэ, «Маяк» колхозой Десятниковэй комплексдо үзэгдэнэ. Районой олохон ажахынуудай фермэнүүдтэ һү шүүхэ хэрэгсэл дуталдана.

Үнэн дээрээ эдэ бүгэдэ жэжэ-божо дутагдалнуудые түргэн усадхаха арга боломжо ажахы бүхэндэ бии.

Һүүлэй үедэ энээн тушаа КПСС-эй райкомой зүгһөө хэдэн шухала хэмжээнүүд абтажа байна. Тэрэнэйнь ашаар июль һарада, августын түрүүшын хахадта Оронгын совхоз бүхы һүеэ нэгэдэхи сортоор тушаагаа. «Советская Россия» колхозой, «Заветы Ильича» совхозой фермэнүүд урдынхиһаа һайн шанартай һү тушаадаг боложо байна.

Гэбэшье «Сэлэнгэ», «Пригородный» совхозууд, «Авангард», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд мүнөөшье хүрэтэр муу шанартай һү тушаажа үргэлжэлһөөр. «Пригородный» совхоздо һү үйлэдбэрилгын бүхы хэрэгтэй түхеэрэлгэтэй тусхай комплекс бии. Теэд тэрэнэйнь ашаг үрэ үшөөл бага. Мүнөө совхоз бүхы һүнэйнгээ миил 35 процентые нэгэдэхи сортоор тушаана. Харин ямаршье сортдо орохогүй муу шанартай һүниинь аяар 18,4 процентдэ хүрэдэг.

Баргажанай, Зэгэрэйн районуудай колхоз, совхозуудһаа муу сортын һүн баһал ехэ ороно. Түсхайлбал, Баргажанай районой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд һү һаалиие дээшэлүүлхэ талаар яһала ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Тэрэнэйнь ашаар эндэхи колхоз, совхозууд, нёдондонойхиһоо һураггүй ехэ һү һаана. Теэд һүнэйнь шанар үшөөл муу байһаар. Энэ дутагдалаа түргэнөөр усадхаха талаар районой ажахынууд бүхы шухала хэмжээ абаха зэргэтэй.

Һүнэй тоһолиг ехэтэй байхадал эрхим шанартай сагаан эдеэн бүйлүүлэгдэдэг гээшэ. Үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада республика дотор һүнэй тоһолиг зарим тэды (ойролдоол 0,02 процент) дээшэлээ. Энээнэй ашаар бүхы дээрээ 410 тонно һүн нэмэжэ абтаа гээшэ. Хэрбээ бүхы һүнэй тоһолигые ядахын сагта 0,1 процентээр дээшэлүүлжэ шадаа һаа, хэды ехэ һүн нэмэжэ абтахаб! Энэмнай одоол сагаан эдеэ үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ ёһотойл нөөсэ арга боломжо болоно бшуу.

Һүнэй тоһолигой ехэ, баганань олон юумэнһээ дулдыдадаг. Эндэ ажалай эмхидхэлһээшье бага бэшэ юумэн дулдыдаха байна. Жэшээнь, үнеэдэй дэлэнгэйнь һү хуу шабхажа абахада һүнэй тоһолиг дээшэлдэг. Эгээл тиимэһээ түрүү ажахынуудай жэшээгээр үнеэдэй һү хоёр хүнэг соо һаажа абаад, шэнгэншэг һүень тугалда уулгаха, һүеэ һайнаар худхаха гээшэ ехэ шухала.

Фермэнүүдтэ һаагдаһан һү ходо лабораторидо шалгажа, тоһолиг ехэтэй һү тушааһанайнь түлөө һаалишадые зүбөөр урмашуулха хэрэгтэй. Түсхайлбал, Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм» совхоздо иимэ хэмжээнүүдые бэелүүлһэнэйнь ашаар һүнэйнь тоһолиг 0,2 процентээр дээшэлээ. Тиигэжэ 305 центнер һү нэмэжэ тушаагаа.

Энээнтэй хамта олохон ажахынууд тиимэ хүдэлмэри эмхидхэгүй дээрэһээ шэнгэн, тоһолиг багатай һү гүрэндэ худалдажа, өөһэдөөшье гарзатана, гүрэндэшье ашаг үрэ багатай байна ха юм. Жэшээнь, Түнхэнэй районой «Восточные Саяны», Хяагтын районой «Родина» колхозуудай, Аргатын, Яруунын совхозуудай гүрэндэ тушааһан һүнэй тоһолигынь миил 3,4—3,5 процент болоно. Тиигэжэ тэдэ ажахынууд жэлдээ хэдэн зуун центнер һү алдана.

Сагаан эдеэ гүрэндэ худалдалгые дээшэлүүлхэ арга боломжо ажахы бүхэндэ бии. Жэшээлхэдэ, ажахын доторой гаргашада һү багаар гаргаад, ехэнхиие гүрэндэ тушааха шухала. Һаагдаһан һүнэй ехэнхиие гүрэндэ тушаадаг ажахынууд лэ түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэдэг. Улаан-Үдын районой «Маяк», «Искра» колхозууд, Сэлэнгын районой ХХ партсъездын нэрэмжэтэ, Зэдын районой «60 лет Октября» колхозууд жэлһээ жэлдэ бүхы һааһан һүнэйнгөө 87—91 процентые бэлэдхэлэй пунктда оруулдаг юм.

Гэхэтэй хамта тэрэл Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз байгша ондо абаһан һүнэйнгөө миил 71 процентые гүрэндэ худалдажа, хахад жэлэй түсэбые дүүргээгүй. Хэжэнгын совхоз һааһан һүнэйнгөө 68 процентые тушаана гэхэ гү, али бүхы һүнэйнгөө аяар 32 процентые ажахын доторой гаргашада гаргашалаа.

Иимэрхүү баримтанууд Мухар-Шэбэрэй, Прибайкалиин районуудай ажахынуудташье үзэгдэнэ. Зэдын районой «Заречный» совхоз ажахын доторой гаргашада 24 процент һү гаргашалаа. Жэшээнь, нарай тугал бүхэндэ нормын ёһоор 250 килограмм һү уулгаха аад, энээндэ 319 килограмм һү гаргашалһан байна.

Эдэ бүгэдэ харюусалгагүй, эзэн бусе ябадал болоно. Мүнөө СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ зорилгын ёһотойл бүгэдэ арадай хэрэг болоод, мүн һү худалдан абалгын гүрэнэй сэнгэй дээшэлүүлэгдээд байхада, сагаан эдеэ ехээр, эрхим шанартайгаар үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ горитойгоор худалдажа, ашаг олзо ехээр оруулха арга боломжо колхоз, совхоз бүхэндэ бии болоо ха юм.

А. ХАНГАЛОВА,
Республикын хүдөө ажахын продукнуудые бэлэдхэхэ, шанарыень шалгаха гүрэнэй инспектор.

МОСКВА. Александр Иванович Жаринов КПСС-эй ЦК-да партиин ветерануудтай тэжэгээ болоһон уулзалгада хабаадаа юм.

ФЗУ дүүргэөд Москвагай түмэр замай Москва-Сортировочная гэжэ деподо табин жэлэй саана худэлжэ ерээ бэлэй. Һүбэлгэн бэрхэ залуу хүбүүн ажалдаа удаан дадажа эдингүйдөр, абаһаар лэ комсомолой организацинһаа эгээл эрхим гэшүүдэй нэгэн болоо һэн. Эрхим һаһабарилгашан, машинист, мүнөө — деповой дежурный уялга дүүргэнэ. Хэдэн үеын түмэр замшад тэрэнэй шабинар бэгшэ гэжэ тоолодог юм. Хүндэтэ түмэр замшан А. И. Жаринов Ленинэй, Ажалай Улаан Тугай хоёр, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудаар шагнагдаһан.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. И. Жаринов КПСС-эй ЦК-да болоһон уулзалга тухай залуу түмэр замшадта хөөрэжэ байна. ТАСС-ай фотохроника.

ХОДОДОО—ЖАГСААЛДА

ТЭМСЭЛЭЙ ДҮЛЭН СООГУУР

Үнинэй большевик, совет поэзиие эхилэгшэдэй нэгэн, поэт Александр Жаров бүхы бэлиг талаангаа партида ба арадта алба хэлгэдэ зорюулдаг юм.

—Би аза талаантай хүм даа, —гэжэ Александр Алексеевич хэлэнэ. — 14-тэй байхадаа, комсомолой мүндэлһэн жэл, тэрэнэй зэргэдэ ороһон хүм. Түрэл Можайскдаа комсомолой уездэнэ комитедые хүтэлбэрилхые намда, залуу хүбүүндэ, абаһаар найдаһан юм. Харин 16-тай байхадамни намайе большевигүүдэй партида абаа.

1920 оной октябрь минии бүхы наһанда мартагдахагүй. Комсомолой гурбадахи съезд. Москва, купецүүдэй суглаанай урданай байшан соо В. И. Ленинэй хэлэһэн гайхамшагта үгэ. Коммунизмда һурахые Владимир Ильич уряалаа һэн. Ленинэй энэ захяае бидэ наһанайнгаа программа болгоо һэмди.

Хуби заяагаа оронойнгоо намтартай батаар холбоһон комсомолой түрүүшын поэдтэ вождиин хэлэһэн үгэнүүд зохёохы ябуулгын уряа болоһон байгаа. Түрүүшын тракторнуудай хүнхинөөе ба түрүүшын субботнигуудай эдэбхи зоригые, Магниткын ба Москвагай нэрэмжэтэ каналай, Метростройн болон Днепрогэсэй барилгашадай һанал бодолые Жаровай шүлэгүүд манда хүргөө. Байлдаануудай хоорондохи богонихон забһарта моряк Александр Жаровай бэшэһэн шүлэгүүд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай баатарнуудай дурасхалай хүндэ болон зэдэлдэг. «Сэнхир һүнинүүд түүдэгэй галаар сороб хилогты...» гэһэн шүлэгынь манай Эхэ ороной пионернүүдэй гимн байһан зандаа юм.

Уран зохёолшо, ажабайдалай һайн һайханда дуратай энэ хүн, тойрожо байгаашаа баһал зохёохы ажалда шэлжүүлэн оруулхые оролдодог юм.

«Красный пролетариат», «Станколит», 1-дэхи ГПЗ тэрэ үргэлжэ ошодог зандаа.

Ниислэл хотын энэ предприятитай үнинэй хани барисаатай хүм,—гэжэ Александр Алексеевич хэлэнэ. —Үни холо хада заводой үшөө баригдажа байхада Александр Безыменскитэй тэндэ ошоһон хүмди. Заводой һуури табигдажа, цехүүд баригдажа байгаа. Харин бидэ залуушуултай, хүдэлмэришэ хүнүүдтэй уулзадаг, завод тухай бэшэдэг, ханын газетэ гаргадаг, абьяастай дуунүүдые зохёодог һэмди. Намда түрэл болоһон предприятитай мүнөөшье харилсаа холбоотой байдагби—тэрэнэй хүндэтэ ветеранаар һунгагданхайб. Заводой социально-соёлой байдалда шадал соогоо хабаададагби, хүдэлмэришэ хүнүүдые гоё һайханиие ойлгодог байхаар хүмүүжүүлгэдэ туһалха гэжэ оролдодогби.

— КПСС-эй ЦК-да һая болоһон уулзалга зүрхэ сэдьхэлыем ехээр хүдэлгөө,—гэжэ Жаров хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. Юрий Владимирович Андроповой хэлэһэн үгэнүүд намда һайшаагдаа. Нийтын ажабайдалда хүн бүхэнэй ушараа мэдэнгеэр хабаададаг болохын түлэ ажалшадай политическэ болбосоролые саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ шухала гэжэ бидэ, партиин ветерануудай урда үгэ хэлэхэдээ, тэрэ шэнэ хүсэтэйгөөр онсолон тэмдэглэһэн байгаа. Социальна зохёохы байдал, ерээдүй тээшэ дабшалта үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ олдоһон бүхы үнэтэй сэнтэй юумые үлөөхэ, бүри удха түгэс болгохо эрилтэ хүүлитаар табина бшуу. Эдэ үгэнүүд манай сэдьхэл бодолдо хандуулагданхай. Коммунизмда һураха гэһэн Ленинэй агууехэ захяае эстафетэ мэтээр залуу үетэндэ дамжуулнабди.

(ТАСС-ай корр.).

---

706 ГРАММААР НЭМЭЭНЭ

«Зырянский» совхозой дүршэлтэй малшан Павел Антонович Колмаков ажахы дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Тэрэ үнгэрһэн һарын дүнгөөр даалгагдаһан гүүртынгээ малай толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 706 граммаар дээшэлүүлжэ, уялгаһа 100,8 процент дүүргэә. Мал адуулагша эдэ эмэ хашарагуудаа һайн шанартайгаар ноябрь һарын эхеэр совхоздоо тушааха юм.

Нүхэр Колмаковто 80 толгой һайн үүлтэрэй хашарагууд даалгагдажа үгтэнхэй. Тэрэнэй зорилгодоо заатагүй хүрэхэ байһандань батаар этигэмээр.

П. ХАЛТАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.
Прибайкалиин район.

ШЭНЭ УРГАСА БОЛБОСОРУУЛНА

МАЙКОП. Адыгейн таряашад үрэ жэмэсэй ба овощой үндэр баян ургаса ургуулаа юм. Эндэ тон халуун уларил тогтонхой. Тиимэһээ областиин ажахынууд урдынхиһаа һураггүй урид помидор, үгэрсэ, бусад овощ хуряажа эхилэнхэй. Фермэнүүдэй, мастерскойнуудай хүдэлмэрилэгшэд, ажалай ветерануud, һурагшад таряашадта туһална.

Витаминтай продукци ехээр хуряадаг «Адыгейский» совхозой овощой плантацинууд дээрэ хүдэлмэри эршэтэйгээр ябуулагдана. Үдэр бүри эндэһээ 50 тонно хүрэтэр нэгэдэхи сортын томат болбосоруулгын предприятида эльгээгдэнэ.

БҮТЭЭСЭТЭЙГЭЭР ХҮДЭЛХЭ ОНОЛ АРГА

Байгша оной хабар оройхон болотор хүйтэншэг байһаншье һаа, хура бороотой, урдынхидал адли ган гасуурай дахяад дабтагдахаар бэшэ байгаа һэн. Тиин тэжээл бэлэдхэн абаха талаар колхозой правлениин түрүүлэгшын орлогшо Баясхал Гармаевич Бадмаевай хүтэлбэрилдэг луговомелиоративна оньһожоруулагдамал отрядай механизаторнууд байгаалиин уларилда найдангүй, даажа абаһан сабшалангаа гол горхоной уһаар, бүлүүр станцинуудаар хэды дахин уһалуулһан байна. Үбһэ ногооной тогтуурита баян ургаса ургуулхаар эрмэлзэжэ, хабарһаа зунай тэн болотор газараа таһалгарнагүй уһалһандаа июнь, июль һарануудай ган гасуурые һайнаар дабажа гараа бшуу. Тодорхойлбол, районой бусад зарим ажахынуудай сабшалангай хура бороогүй хуурай июнь, июль һарануудта гандажа захалхадань, Баясхал Бадмаевай ударидадаг отрядай даажа абаһан сабшалангай ногоон нэгшытэрээ ургажа, зарим тээгүүрээ эрьен унажа байгаа һэн.

Даажа абаһан сабшаланайнгаа баян ургасые саг болзортонь шэмэ шанартайгаар хуряажа абахын түлэ дүрсагдагша ЛМО-гой гэшүүд ехэхэн бэлэдхэл хээ. Бүхы машина, техникээ һайнаар заһабарилжа бэлдэхэһээ гадна хуушаржа хэрэглэжэһээ гаргагдаһан пресс-подборщигуудые суглуулаад, аарба тэргэдэ үбһэ ашахаар тааруулан түхеэрээ.

Отрядай луговод механизаторнууд сабшаланайнгаа ногоо гол түлэб сенаж болгон дарахаар шиидэжэ, Хонхинын, Галтайн, Алагуунай томо траншейнуудые сэбэрлэжэ бэлдэһэн юм. Нигэжэ бүхы юумэеэ түгэс бэлдэһэнэй удаа июлиин 20-һоо сенаж даража захалаа бэлэй. Шэмэтэй тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ богони болзорто үнгэргэхын түлэ Баясхал Гармаевич Бадмаев механизаторнуудайнгаа хүдэлмэриие урдынхиһаа ондоохоноор эмхидхээ юм. Тобшолбол, бүхы механизаторнуудаа дүрбэн звено болгон хубаарилаа. Звено бүхэндэ тракторай нэгэ косилка, аарба тэргэндэ ногоо ашаха хоёр-хоёр погрузчик-подборщигууд, гурбан аарба тэргэн, ногоо траншейдэ зөөхэ нэгэ трактор даалгагданхай. Тиихэдэ эндэ байгуулагдаһан дүрбэн звеногой дүрбэн косилкын сабшаһан ногоое, һэбэрээн хатаажа, баал болгохо һөөлжүү, хоёр тармуураар тармана. Мүн траншей соохи ногооень С-100 түхэлэй нэгэ трактораар нягтаруулан дарана.

Пресс-подборщигой түхеэрэлгэ өөрсэ бэшэ юм. Нягтаруулагдан хашагдаһан ногоо уяха аппарадынь абтанхай. Тюк болгогдоһон үбһэнэй уяаха нүхэндэ түмэрөөр хэгдэһэн тэбхэр хобоо гагнагдажа бүхэлэгдэнхэй. Энэ хобоонь доороһоо өөдөө һөөлжүүгээр тодхогдонхой. Абаһаар харахада, һөөлжүү транспортертол адли юм. Һэбэрээгдэжэ хатаагдаад, баал болгогдоһон ногоон подборщигой урдахи хамараар суглуулагдажа абтаад, дам саашаа һөөлжүү хобоогоор сэхэ түлхигдэжэ, аарба тэргэндэ ашагдана. Сенажай шанар һайжаруулхын түлэ тэжээл бэлэдхэгшэд ногоондоо дабһа, мочевинэ холилсоно. Минеральна эдэ нэмэлтэнүүд мүн лэ оньһон аргаар сүршэгдэнэ. Тааруулагдан түхеэрэгдэһэн погрузчик-подборщигой дээрэнь бүлүүр станциин юрын хоолой тайража хэгдэһэн гушан литрэй багтаамжатай бак бүхэлэгдэнхэй. Тэрэнь доро гурбан нүхэтэй. Нүхэн бүхэнһөөнь резинэ шлангнууд холбогдожо, суглуулагдаһан ногооной һөөлжүү хоолойгоор түлхигдэхын эхиндэ дээрэһээнь сүршэхөөр түхеэрэгдэнхэй. Нигээд байхадаа тракторист бүхэн баал болгогдоһон ногооной хэр зэргэ бүдүүн, нарин байһыень хараада абаад амһарта соохи хайлуулагдаһан дабһатай мочевинээ сүршэнэ. Хэрбээ бүдүүн баалнуудай дайралдабал бүхы гурбан нүхэеэ нээдэг юм. Харин ногооной шэнгэншэг байбал нэгэ, хоёр нүхэнииень нээгдэдэг. Нигэжэ тонно тэжээлдэ хоёр килограмм дабһа, табан килограмм мочевинэ холилсоно.

Нэгэдэхи звеное Цыремпил Эрдынеевич Аханаев хүтэлбэрилнэ. Тэрэ тракторай косилкаар өөрөө ногоо сабшадаг. Хоёрдохи звеноень Дамба Галсанов ударидана. Эндэ косилкатай тракторыень Михаил Очиров жолоодоно. Дамба Галсанов аарба тэргээр ногоо траншейдэ зөөдэг. Гурбадахи, дүрбэдэхи звенонуудые Санжа Олмоев, Ламажап Бухаев гэгшэд хүтэлбэрилнэ. Эдэнэр өөһэдөө сабшаланайнгаа ургаса сабшадаг заншалтай. Энэ дүрбэн звеногой сабшагдаһан ногоое трактористнууд Дамба Аханаев, Аюр Хонхуишкин гэгшэд ногоо һэбэрээн хатааха һөөлжүү тармуураар тармана.

Звено бүхэндэ гурба-гурбан аарба тэргэн даалгагданхай гэжэ урид хэлээ һэмди. Тобшолбол, «Беларусь» түхэлэй нэгэ тракторта гурбан аарба тэргэн үгтэнхэй. Трактористнууд аарба тэргэнэй ногоогоор дүүрэхэтэй адли тракторта шагтагалаад траншей соо абаашажа буулгана. Энэ үедэнь погрузчик-подборщик шэрэһэн трактор жолоодогшо механизатор хооһон аарба тэргыень түхеэрэлгынгээ хойно шагтагалаад ногоогоор дүүргэжэ үрдинэ. Тиихэдэ аарба соохи ногооe нэгэ хүн таража нягтаруулан гэшхэхэһээ гадна тэргэеэ шагтагалха, мүлталхадань туһална. Нигээд ерэхэдээ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадуулагдаһан тракторнууд бүлтадаа зогсолтогүйгөөр хүдэлгэгдэнэ. Хүдэлмэреэ бүтээсэтэйгээр эмхидхэжэ ябуулһанайнгаа ашаар траншей бүхэнөө тон богони болзорто дүүргэжэ хушана.

Тэжээл бэлэдхэлгын эхинһээ хойшо Хонхинын һаалиин фермын дэргэдэхи бүхыдөө 1100 тонныи багтаамжатай хоёр траншей, Галтайда түс бүрээ 250 тонныи хоёр нүхэ, Алагуунай һүнэй комплексто түс бүрээ 500—600 тонныи багтаамжатай хоёр траншей һайн шанартай ногоогоор дүүргэжэ хушаад байнхай. Мүнөө Элэһэндэ түс бүрээ 500 тонныи багтаха хоёр траншейдэ сенаж даража түхагүй ажаллана. Мүн зарим механизаторнуудынь Арбуунда тодхогдоһон АВМ агрегадта ногоо сабшажа хэршээд зөөнэ.

—Манай бригада бүхыдөө 2100 тонно сенаж дараха түсэбтэй байһан юм. Энэ даа-

---

ЗУНАЙ САГТА—АШАГ ҮРЭТЭЙГӨӨР

Үдэр хоногой ошохо тума урин дулаахан, үбһэ ногоогоор баян, хура бороотойшье байгша зунай шэйжэ шарай намар тээшээ бүляалдан хубилна. Мүнөө үдэшэ үглөөндөө һэрюун болож, намарай дүтэлжэ байһые һануулна. Богони даа зунай дулаахан зулгы саг.

Нимэ һайхан нгаабари наратай, шэмэ шүүһээр баян ногоотой зунай үедэ манай Дээдэ-Бургалтайн һү һаалиин фермын коллектив ехэ һү һаахын түлэ шармайн оролдожо байна. Бидэнэй ажалай дүн үдэр бүриин нэтэрүү хүдэлмэриин эршэһээ дулдыдадаг. Энэшье ойлгосотой. Зундаа үнеэднай гансал ногоондо садаха гэжэ байнгүй, тэдэнээ шэмэтэ тэжээл, концентрадаар хоолдуулха, бүлеэн болгогдоһон уһа уулгаха гээшэ шухала. Мүн лэ үнеэдые түхэреэн сүүдхэдэ адуулжа байхада баһал аша туһатай. Тиихэдэ үнеэд гурба дахин һаагдадаг. Манай фермынхид зунайнгаа ажабайдалые нимээр лэ түхеэрэнхэй.

Мүнөө хаража байхада зунай үеын һаам яһала һайн ябажа байна. Үбэлэй үедэ, илангаяа хабартаа зарим үнеэднай һубайраад удаанша сагсөө ябахадань, фермээрээ һаам доошолжо түсэбөө арай шамай дүүргэдэг һэн. Мүнөө зунай зулгэ ногоон дээрэ үнеэдэй тугаллахадань, ажалай хүндэшэг болобошье, һаалишад урматай байна. Одоол, сагаан эдеэн салгидана гээшэ. Үнгэрэгшэ июль һарада фермымнай бүхы һаалишад һарынгаа даабариие холо үлүүлэн дүүргээ. Үнинэй һаалишан Долгорма Буянтуева, Долгор Ухинова болон бусад ажалай эрхим дүнгүүдые түйлаа. Тэдэнэй дундаһаа хоёрдохи жэлээ хүдэлжэ байһан эгэшэ дүү Лойжид-Ханда, Цырен-Ханда Жалцановануудай нэрые дурдалтай. Эдэ залуухан комсомол басагад нёдондо һургуулиие дүүргэөд, Зэдын райкомой комсомолой путёвкоор Дээдэ-Бургалтайн фермэ ерэһэн юм. Тэдэнэй эжынь баян дүршэлтэй бэрхэ һаалишан байха. Тиимэһээ тэдэ хоёр һаалишанай ажал хүдэлмэритэй бага наһанһаа танилсаһан, үнеэ

тугалнуудые харууһалхадаа дүршэлтэй болоһон юм. Лойжид Цырен хоёр түс түстаа 25 үнеэ даажа абанхай. Үнгэрэгшэ һарада тэдэнэр 1226 килограмм һү һааха даабаритай байжа, түсэбтэ даабаряа түс тустаа 152, 149 процент дүүргэжэ шадаа. Мүнөө август һарадашье һайн дүнгүүдые харуулнад. Ажалша бэрхэ, һайн зантай эдэ басагадтай сугтаа хүдэлжэ байхада урматай зохид юм.

Манай фермэ майн тэнгээр зуһаландаа зөөжэ ерээ. Тиихэдэ ногооной һайн гаража байһан үе һэн. Мүнөө үхэр малдаа үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ халуун хаһа оронхой, хаа хаанагүй хүн зон арга шадалаараа тэжээл бэлэдхэнэ. Һаалишаднай сүлөөтэй сагтаа хажуур барижа, хура бороогой ороошье һаань, сэлмэг бороогүй үдэрнүүдые һамбаашалан, үнеэдтээ үбһэ бэлэдхэнэ. В. Н. Пансалов һаалишадайнгаа үбһэнэй звено толгойлжо, энэ хэрэгээ урагшатайгаар ябуулжа байнхай. Тингэжэ һаалишаднай сүүдхэдээ гурба дахи үнеэдээ һаахын хажуугаар үбһэ тэжээл бэлэдхэлсээ.

Чойдоров Очиртан, Чойдоров Дамдинтан бүлэнүүдээрээ фермын тугалнуудые харууһалдаг. Мүнөө дээрээ 400 үнеэнһээ 260 тугал абтаад байна. Гансал үнгэрэгшэ һарада дүшэн нэгэн тугал абтаа. Тугалые няхха нарайһаань һайнаар харууһалхын түлэ малай бэе махабадые, халдабарита үбшэнгүүдые, тэдэниие ямар хоолоор яажа хооллуулхада ашаг үрэтэй байхаб гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй байдаг. Олон жэлдэ мал ажал дээрэ хүдэлжэ байһан Очиртан, Дамдинтан тугалнуудаа тобир тарган байлгажа шададаг. Хэды олон тугалнуудые тэдэ харууһалжа байбашье, үбшэлһэн гү, али ядарһан тугалнуудые саг соонь эдигэрүүлээд, аминдань байлгажа аргалдаг.

Урдандаашье һүнэй шанар тухай шуула табин хэлсэгшэ һэмди. Мүнөө үедэ, илангаяа зундаа эрхим шанартай һү гүрэндэ худалдаха шухала. Үнеэдээ һаахын урда бүлеэн уһаар дэлэнгүүдыень угааха, һүнэй амһартануудые сэбэр байлгажа, һү зөөдэг машинын ерэтэр һүеэ хүргэхэ гэхэ мэтэшэлэниие һаалишаднай жэншэдгүй сахидаг. Эдэ бүгэдэһээ һүнэй шанар дулдыдадаг. Мүнөө һүмнай 1 ба 2 классаар абтана. Тэрэшье һайн. Зүгөөр нэгэ асуудал саг үргэлжэ һанааем зобоно. Долоо һарын даабаряар коллективнай 3296 центнер һү гүрэндэ худалдаха байгаа һаа, 360 центнер һүн дутуу худалдагдаа.

Эндэ хэдэн шалтагаан бии гэжэ һанагдана. Фермымнай 400 үнеэнэй 350-ниинь мүнөө һаамхай юм. Хабартаа эдэ үнеэдэй хахадынь шахуу һаагдадаг байгаа. Үнеэднай зундаа олоороо тугаллажа, яһала элбэг һүтэй болонхой. Тиихэдэ арбан зургаан һаалишанай арбан хоёрынь мүнөө ажаллана. Дүрбэмнай декретнэ амаралтада гаранхай. Тэдэнэй орондо хүдэлхэ һаалишад дуталдана. Хэды нимэ бэрхэшээлтэйшэг байдал тохёолдобошье, жэлэй дүүрэтэр гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө дүүргэхэбди гэжэ бултанайнгаа зүгһөө хэлэнэб. Үнеэднай түхэреэн сүүдхэдэ адуулагдана, гурба дахин һаам эмхидхэгдэнхэй. Концентрат болон шэмэтэ тэжээлээр тэдэнээ хооллуулнабди. Ондоогоор хэлэбэл, эрдэм-ухаанай үндэһөөр малаа харууһалнабди.

Мал харууһалха түрүү онол аргануудые, үнинэй малшадай баян дүршэлые хэрэглэн, өөһэдынгөө бүхы бэлиг шадабариие харуулжа, Дээдэ-Бургалтайн һаалишад ажалай ехэ амжалта түйлаха гэжэ найдагдана.

Г. ЛУБСАНДАШИЕВА,
Зэдын районой «Мир» колхозой ахалагша һаалишан.

БАГШАНАРАЙ АВГУСТЫН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

ҮЙЛЭДБЭРИТЭЙ НЯГТА ХОЛБООТОЙГООР...

Буряадай АССР-эй мэргэжэлэй техническэ һуралсалай хүдэлмэрилэгшэдэй хамтын суглаан Улаан-Үдын индустриально-педагогическа техникумэй актова зал соо болобо. Һуралсалай жэлэй урда тээхэнэ үнгэргэгдэдэг энэ заншалта суглаанда республикын хото, хүдөө нютагуудай профтехучилищинуудай багшанар, хүмүүжүүлэгшэд, үйлэдбэриин һуралсалай мастернууд олоороо суглараа.

Республикын мэргэжэлэй техническэ һуралсалай управлениин начальник Василий Михайлович **Горлов** түс суглаан дээрэ «1982—1983 оной һуралсалай жэлэй дүнгүүд болон КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй (1983 он) шиидхэбэринүүд, тэрэшэлэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгын гол тобшолололнуудые хэрэгжүүлхэ талаар мэргэжэлэй техническэ һуралсалай зорилгонууд» гэһэн элидхэл хээ.

Общественнэ дүрбэлтэдэ хүдэлмэришэн ангиин дүүргэдэг үүргэ тон ехэ. Мэргэжэлэй техническэ училищинууд [illegible] ...лэн гаргажа байдаг.

—Буряадай гүрэнэй мэргэжэлэй һуралсалай системэ эмхидхэгдэһэн сагһаа хойшо 220 гаран мянган түгэс бэлдхэлтэй хүдэлмэришэдые һургажа гаргаа. Хүдэлмэришэдэй шэнэ халааниие бэлдэлгэ жэл бүри үргэн ехэ хэмжээтэй боложо байнхай. Жэшээлхэдэ, 1950 ондо республика доторнай 1000 залуу хүдэлмэришэд бэлдэгдэһэн байгаа һаа, 1960 ондо 2700, байгша ондо арба мянган хүн энэ ондо мэргэжэлээ училищинуудые дүүргээ һэн,— гэжэ нүхэр В. М. Горлов үгынгөө эхиндэ тэмдэглэбэ.— Манай училищинуудые дүүргэһэн хэдэн мянган нүхэд габьяата ажалаараа түрэл республикынгаа алдарые [illegible]. Жэшээлхэдэ, Социалис Ажалай Геройнууд—шахтёр Гармажап Дабаевич Түчинов, түмэр замшан Анисим Николаевич Ощиров, бүд нэхэгшэ Наталья Касьяновна Түмурова, механизатор [illegible] Клавдия Ивановна Филиппова, лесопромхозой бригадир Алексей Павлович Кудряшов болон бусад олон алдар суутай хүнүүд [illegible].

Мэргэжэлэй техническэ һуралсалай системэдэ [illegible] һуралсалай материальна бааза һүүлэй жэлнүүдтэ һайжараа. Тиигэжэ зургаан училищи дунда эрдэмэй болгогдоо, гурбан училищи шэнээр нээгдээ. Арбадахи табан жэлэй үедэ, мүн арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрһэн хоёр жэлдэ мэргэжэлэй техническэ һуралсалай шэнэ барилганuудта 25 гаран миллион түхэриг һомологдоо һэн.

1980—1982 онуудай туршада Иволга, Тарбагатай тосхонуудта түс түстаа 420 һуурита һуралсалай байшангууд, Петропавловкада котельна болон мастерскойнууд ашаглагдаа, мүн училищинуудай багшанар болон [illegible] хоёр байратай 40 байра барилдаһан байна. Энэл хугасаа соо һуралсалай 23 мастерской, 41 комбинат болон программына һуралсалай 100 гаран класс эмхидхэгдээ. Хэдэн арбаад мянган түхэригэй түхеэрэлгэнүүд, прибор, инструментнүүд болон һуралсалай техническэ зэмсэгүүд худалдан абтаһан байна. [illegible]

Республикын мэргэжэлэй техническэ һуралсалай эмхинүүдэй ажалые һайжаруулха хэрэгтэ КПСС-эй обком, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, горкомууд, райкомууд болон райгүйсэдкомууд [illegible] анхаралаа хандуулна. Һүүлэй жэлнүүдтэ КПСС-эй обкомой бюрогоор [illegible] дээрэ манай һуралсалые саашадань һайжаруулха зорилготой хэдэн асуудалнууд харагдаһан байна.

Мүнөө үедэ манай республикын мэргэжэлэй-техническэ дүшэн училищинуудта арбан табан мянган хүбүүд, басагад хүдэлмэришэнэй мэргэжэл шудална. Жэл бүри арбан хоёр мянга табан зуу гаад залуушуул училищинуудта һурахаяа ороно. [illegible]

[illegible] ...ческэ бирагуй хэмжээндэ үнгэргэнэ. Илангаяа 2-дохи, 5-дахи, 18-дахи ГПТУ-нуудта, 1-дэхи, 6-дахи, 9-дэхи, 10-дахи СПТУ-нуудта энэ хэлэлгэдэшэ дутагдалнууд элирүүлэгдээ.

1-дэхи ГПТУ локомотивно депотой, 11-дэхи ГПТУ авиационно болон хүдөөгэй дэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводтой, тиихэдэ 13-дахи ГПТУ ЛВРЗ-тэй хани һайн харилсаатай [illegible]

[illegible] ...залуу хүбүүд, басагадые ерээдүйн мэргэжэлдэ һургаха тон харюусалгатай үүргэ дүүргэгшэ мүн. Өөрөө һайн эрдэм мэдэсэтэй, хүдэлмэришэдэй ерээдүйн залуу халаание шэлэһэн мэргэжэлдэнь дуратайгаар, шадабаритайгаар һургалга—илангаяа түрүүшын мастерһаа сэхэ дулдыдадаг байна. Манай училищинуудта ёһотой һайн мастернууд үшөө олон хэрэгтэй. [illegible]

[illegible] ...лаков, залуушуулые һурган хүмүүжүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой **Б. З. Поздеев** болон бусад хабаадалсаа.

Суглаанай хүдэлмэридэ КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр **Л. В. Потапов** хабаадалсажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

Б. ЖАНЧИПОВ,
манай корр.

МАРТАГДАШАГҮЙ УУЛЗАЛГА

Буландаань — алтан шарган набшаһатай модоной хатаашаһан мушэрхэн. Дүрбэн ханайнь—суута уран зураашадай бүтээлнүүдһээ хэгдэһэн буулгабаринууд — Эль Греко, Гоген, Дейнека. Бусадшье мэдээжэ мастернуудай зурагууд эндэ бии. Юрэдөө, уран зураашын мастерской соо ороод, хаража байхада, хэды һонин бэ даа! Бишыхан музей гэжэ эндүүрхээр. Энэ таһалгын эзэн — Буряадай АССР-эй арадай уран зураашан Солбон Раднаевич Ринчинов [illegible]

—Зохёохы һургуулиингаа [illegible] ...наар үлгөөтэй байһан зурагууд тээшэ зааба, — Эдэл ха юм

даа, мүнхэ сэсэн багшанарнай. Хэтын хэтэдэ уран зураашад суута мастернуудһаа һургаал жэшээ абан, зохёохы бэлигээ саг үргэлжэ мүлижэ ябаха ёһотой гэжэ һанагшаб.

Солбон Раднаевичай хөөрэлдөөгөө эдэ үгэнүүдээр эхилһэниинь нэгэ удхатай гэжэ һанахаар һэн. Хэнэйшье мэдэһээр, Солбон Ринчинов өөртөөшье, сүг хүдэлдэг нүхэдтөөшье эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг, зохёохы бэдэрэлгэнүүдээ эсэшэ сусашагүйгөөр хэдэг, оюун бэлиг түгэлдэр, ёһотой «ехэ гарай» уран зураашан мүн ха юм.

...Хүрэһөөр лэ анхаралыемни татаадхиһан «Тоонто» гэжэ нэрлэгдэһэн зурагһаа эхилжэ, зохёохы ажал тухайгаа хөөрэжэ үгэхыень Солбон Раднаевичые гуйнаб.

— Таабат, энэ түрүүшымни «заката» гээшэ. Хара багаар намайгаа орхижо гээгдэшэһэн хайрата түрэлхидэйнгөө дурасхаалда энэ зурагаа зорюулаа һэм.

Һолонготорһон үнгэ шэрыень һайхашаан, энэ зурагыень удаан шэнжэлэн харанаб. Дабшалан һууһаар зурагдаһан эсэгын эрэлхэг шарайда бишыхан хүбүүгээрээ омогорхон бахархаһанай шэнжэ тэмдэг үлэ мэдэгхэяэр үзэгдэхэдэл гэнэ. Ташарайгүйхэн мүр дээгүүрээ долгитоһон хара үһэеэ урдахуулһан эхэнь булсагар харахан хүүгэн тээшээ бүхы бэеэрээ тэгүүнэ...

Ленинградай В. И. Мухинагай училищые эрхимээр дүүргэжэ гараһадаа, Солбон Ринчинов бүд шэмэглэлгын мэргэжэлтэн болоһон байгаа. Гэбэшье [illegible] уран бүтээгшэ һонин шэрээр [illegible] зураг [illegible] байһанаа гэршэлжэ эхилээ һэн. 1970 ондо Москва хотодо үнгэргэгдэһэн уран зурагай бүхэсоюзна выставкада «Тоонто» гэһэн зурагынь олоной үзэлгэдэ табигдажа, искусство шэнжэлэгшэдэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна.

Тэрэ гэһээнһээ хойшо хори гаран ехэ зураг бүтээгээ. Эдэнэй олонхинь республикын зональна, бүхэсоюзна выставкэнүүдтэ табигдаа, буулгабаринуудынь «Огонёк», «Творчество», «Наш современник», «Байгал» журналнуудта толилогдоо.

Солоон Раднаевич хөөрөөгөө таһалжа, һаяхан бүтээгдэһэн хоёр зурагаа намда харуулба. Номин сэнхир Байгалай эрьедэ хахуули үргэлэн зогсоһон хүбүүхэнтэй зурагые ехэтэ һайхашаан харанаб. Уран зурааша энэ бүтээлээ «Эхэ оронойнмнай сэнхир харгынууд» гэһэн Москвада үнгэргэгдэхэ выставкэдэ дурадхахаа һанаатайб гэжэ хөөрэбэ.

Удаадахи зурагынь мүн лэ шэрэнь хүсэд хатаагүй гэхээр һэн. Зэрлиг үлир түүжэ байһан урихан шарайтай буряад басагые уран гоёор зураглаһыень һайхашаахадамни, Солбон Раднаевич энеэбхилжэ: «Энэшни минии басаган юм лэ», — гээд, бодолгодо абтан дуугай байтараа, — хөөрөөгөө саашань үргэлжэлүүлнэ — Светлана нүхэрэйнгөө дүрэ зурагые уран гоёор бүтээхэйб гэжэ үнинэй бододогби. Нүхэрни мэргэжэлээрээ дуушаншье һаа, тэмээнэй ноохоор хүшэгэ-гобеленүүдые яһала бэрхээр нэхэдэг юм. Та выставкэнүүдтэ хараһаншье байжа болоот. Тиихэдэ үбэлэй сэбдэг үдэр газар дороһоо бурьялан гаража байһан халуун үһатай аршаан булагые зураглэдаг һайб гэжэ сэдьхэдэгби. Үшөөшье олон һонирхолтой темэнүүд намда бии, залхууралгүйгөөр лэ хүдэлхэ хэрэгтэй...

Солбон Раднаевичтай тэрэ үдэр нилээд удаан хөөрэлдөөбди. Буряадай мүнөө үеын мэдээжэ мастернуудай зохёохы ажал тухай, залуу уран зураашадай өөрсэ маягтай хүдэлмэринүүд тухай тэрэнэй бодомжолхыень шагнажа, нилээд хужарлаа һэм. Уран зураашын саашанхи зорилгонууд тухайгаа хөөрэхэдэнь, тэрэнэй мүнөө үедэ хэды эрмэлзэл түгэсөөр хүдэлжэ байһаниие тухайлхаар байгаа һэн.

Е. БАЛЬБУРОВА.

УЛАСХООРОНДЫН ТЭМДЭГЛЭЛНУУД

НАЯ МЯНГАН АПТЕКЭ ГҮ, АЛИ НЭГЭ БОМБАРДИРОВЩИК ГҮ?

Дайнай аюулые буруушаалһан жагсаалай үедэ Баруун Германиин Эссен хотодо нэгэ юрэ бусын плакат анхараа һэм. Тэрээн дээрэ «Леопард» гэжэ танкын түхэлтэй хоёр айхабтар муухай енгүүд һургуулиин ханые сүмэ мүргөөд, үхибүүдээр халима дүүрэн класс руу орожо ябаха юм. Танкнуудые зэрлиг томо миисгэйтэй адли болгохын тула уран зураашан булад хуяг дээгүүрнь эрээлжэлүүлэн элдэб толбонуудые табяа гээшэ ха. Юрэдөө, танкшье гээшэ гү, али леопард гү гэжэ илгаруулхын яашье аргагүй байгаа бэлэй. Доронь иимэ ойлгуулжэ бэшэг уншабаб: «Леопард-2» гэжэ хоёр танкын орондо 24 класстай ниитэ һуралсалай нэгэ һургуули барижа болохо. Германиин Федеративна Республикада буу зэбсэг урдилдэн бэлдэлгын ямар социальна хойшолонтойе плакат уран хурсаар олониитэдэ иигэжэ харуулаа бшуу.

Үшөөшье иимэрхүү жэшээнүүдые эндэ дурдалтай. Англо-баруун германиин хамтын хүсөөр үйлэдбэрилэгдэдэг «Торнадо» түхэлэй гансахан самолёдой орондо хүдөөгэй 40 мянган аптекэ, 800 үнэгүй гэр байра гү, али залуушуулай сүлөө сагаа үнгэргэхэ 44 [illegible] бодхоохо арга боломжо бии. Юрын нэгэ дайшалхы тэубийе абажа хараа һаа, тэрэ хүүгэдэй наадаха 40 талмайн сэнтэй юм байна. Тиихэдэ мүнөө үеын нэгэ танк худалдажа абаха мүнгөөр аяар наима миллион үлэсхэлэн хүнэй үдэр бүри хүрэхэ фүнт [illegible] бэлдэхэхэдэ [illegible]. Тон адли сэнгэй бшуу. Тэдэшье ФРГ-эй концернүүд шэнэ түхэлэй буу зэбсэг үйлэдбэрилэн гаргажа үргэлжэлһээр. Харин социальна зориланнуудта гаргашалагдаха ёһотой [illegible] һомологдоһон мүнгэ зөөриие алмалта, [illegible] ашаа түһада зорюулагдааа гэһэн шалтаг дурдаад, засаг түрэ баригшад һашхэнгүйгөөр зураажа хаяжархидаг заншалтай болонхой. Хэрбээ Германиин «түлөөнэй оронда» ухаа буу намда үгэгтын» гэжэ эридэг һаа, мүнөөнэй баруун германиин промышленнигууд «һургуули бэшэ, харин танк» хэрэгтэй гэжэ сэб сэхэ мэдүүлнэ.

Германиин Федеративна Республикада мүнөө үеын бүхы дайшалхы техникэнь — танкнууд, бронетранспортернууд, үнгэржэ. ерэхэдээ ракетнэ катернууд дэмы бэшэ элдэб арьяатадай — «леопард», «гепард», «һолонго», «үен» гэхэ мэтэ нэрэнүүдтэйгээр бүтээн гаргагдана ёһотой даа. «Гурбадахи рейхэй үедэшье «эрээн гүрөөһэн», «пантеранууд» гэһэн зэлд гэмэ нэрэтэй танкнууд фашистнуудай эшээн соо-һоо мүлихин гарадаг һэмнай. Фашис рейхын дайгаар жүрөөдэдэг аяг ааша, абари занга мүнөө ёһо заншал болгогдон үргэлжэлүүлэгдэжэ байһан тухай Бонндохи дээдэ зиндаагай ноед һайд үгэ хүүр гаргаха огто дурагүй юм... Зүгөөр ФРГ-дэ танкнууд олон үхэр буунуудые мүнөөхил круппууд, фликууд үйлэдбэрилэн гаргана бшуу. Тиихэдэ Гитлерэйшье үедэ түмэр хэрээһэ зүүгээд ябаһан офицернууд бундесвергэй хүтэлбэрилхы тушаалнуудые эзэлэн бэтаар һууняэй залуу сэрэгшэдые тэрэ үеын вермахтын «шэн зориито солдадуудһаа жэшээ абахыень» уряална ха юм. Мүнөө тэдээн тухай тогтохоёо һанана бэшэбди. Тиимэһээ «леопард» болон бусад арьяатадтаа дахинаа бусая.

Тэдэл «арьяатад» имагтал шэнэ больница, санатори, һургуули, хүүгэдэй талмай барилгада һаад ушаруулна бэшэ, харин бии болгоrдохо ёһотой хүдэлмэриин газарнуудые «зоогложорхино» гэһэн тобшолол хэмээр байна.

Хаанаб даа, нэгэ тээ, жэшээлхэдэ, Баварида, сэрэгэй заводто ажалладаг, ХСС-эй түрүүлэгшэ Франц-Иосиф Штраусай түлөө дуугаа дуратайханаар үгэдэг, углөөнэйнгөө хоолтой хамта тэрэл Штраусай гаргадаг «Байерн курир» газетын мэдээсэлнүүдые хомхойгоор «зооглодог», хөөһэтэмэ пиво һорожо һуухадаа, коммунистнуудые хэлэн байнал гэжэ хараадаг, амаралтын үдэр гэр бүлэтэеэ һүмэ ошожо мүргэл хэдэг, тэрэ мүртөө буу зэбсэг үйлэдбэрилжэ, хоолойгоо тэжээдэгээрээ омогорходог хүдэлмэришэд «ухаа оронги», «болбосоронги» хүнүүдэй тоодо ородог юм. Харин ажал хүдэлмэригүйдэлгые буруушааһан жагсаалнуудта эдэбхитэйгээр хабаададаг, үнгэржэ ерээ һаа, буу зэбсэг үрдилдэн бэлдэлгые аюултай зам гэжэ тоолодог хүдэлмэришэд «болбосороогүй», «ухаа ороогүй» хүнүүд гэжэ нэрлүүлдэг. Тиимэһээ промышленна предприятинуудай эзэд «болбосоронги» хүдэлмэришэдөө [illegible] гөөдүүлдэнь жэшээ болгон табидаг заншалтай. Юрэдөө, буу зэбсэг ехээр үйлэдбэрилдэг болоһоной ашаар хүн зондоо хүдэлмэри олгохо аргатайбди, тиин тэдэнэй социальна байдалые һайжаруулна гээшэбди гэхэ мэтээр олон таовые шашаха ухаангүй дуратаи байдаг юм.

Сэрэгэй хэрэгсэл үйлэдбэрилхэ захил бүхэдөө, энэмнай ажал хүдэлмэригүйдэлгые хоорооо найдамтай арга нүхэсэл болоно гэһэн шалтаг үрдаа баридаг. Һүүлэй жэлнүүдтэ Федеративна Республикада бэелүүлэгдэжэ байгаа буу зэбсэг үйлэдбэрилхэ томо хэмжээнэй программанууд («леопард» гү, али «торнадо» гү— хамаагүй) оронои экономическа байдалые һайжаруулгада «айхабтар ехэ аша нүлөөтэй», «хүдэлмэриин шэнэ газарнуудые байгуулна» гэхэ мэтэ баримтануудые онсолон дурдадаг заншалтай. Энэл асуудалаар федеральна правительство жэл бүри түсхай тоосоо ниитэлүүлдэг байха. 1979 оной тиимэ тоосоон дотор шэнэ түхэлэй фрегадуудые үйлэдбэрилэн гаргалга хадаа «хүн зониие ажалда шэлжүүлхэ асуудал шиидхэлгэдэ горитой хубита болоо» гэжэ сэхэ тэмдэглэнхэй юм. Зүгөөр промышленна предприятинуудай эзэд иимэ байдалаар сэдьхэлээ үшөөл ханангги бэшээ нюудаггүй.

Ехэнхи ушарта өөһэдынгөө һанамжые сэхэ элирхэйлдэг байха. Мүнөөхил Штраусай мүнгөөр Мюнхен хотодо баргагдан гарадаг баруунай гээгдэнги үзэл баримталдаг «Дойчланд-магацин» журнал ФРГ-дэ үйлэдбэрилэгдэһэн буу зэбсэгые хэрин гүрэнүүдтэ худалдалгын хорюултай байһан ушарые буруушаан иигэжэ бэшээ һэн: «Манай хүдэлмэришэдэй (тэрэ «ухаа ороһон», «болбосоронги» хүнүүдэй тухай хэлэгдэнэ гэжэ уншагшад ухамайлба ёһотойт) юуншье тухай бодожо ябадагыень хуули зохёогшодто хамаагүй ааб даа, Ажал хүдэлмэригүйдэхэ ябадалай ФРГ-дэ үшөө ургахаяа байһан тухай манай мэдээжэ экономистнуудай урид[illegible]ан багсаамжалга тэдэнэй һанаа зобооногүй хэ юм». Буу зэбсэг урдилдэн байжа үйлэдбэрилгэһөө, тэрэниие хариин гүрэнүүдтэ дура зоргон соогоо худалдалгаһаа ажалгүйдэлгэ үсөөрхэ гэһэн һанамжые энэ статьягай автор батамжалха һанаатай гээшэ. Энэл хараа бодолые сэрэгэй-промышленна комплексын хүтэлбэрилэгшэд али болохоор дэмжэдэг юм. Федеративна Республикын сэрэгэй-промышленна комплекс гол түлэб тэрэл Баварида бүхөөр түбхинэнхэй гэжэ хараада абаа һаа, мүнөөхи «Дойчланд-магацин» журналай һанамжа бүришье ойлгосотой болохо.

ФРГ-эй Оборонын министерствын хирэ-хирэ болоод лэ тунхагладаг бюллетенүүд соо ямар нэгэн сэрэгэй захилай хэды хүдэлмэриин газарые бии болгоһон тухай мэдээсэгдэдэг. Жэшээлхэдэ, дээрэ дурсагдагша, «торнадо» (энэмнай ядерна буу зэбсэг зөөхэ арга боломжотой) гэжэ самолёдой үйлэдбэрилэгдэн гаргагдажа байһан сагта гурбан орондо— ФРГ-дэ, Англида ба Италида 70 мянган хүн саг үргэлжэ ажал хүдэлмэритэй байха гэжэ баталагдадаг.

Иимэрхүү батаһамжые промышленна предприятинуудай эзэд баһал дуратайгаар дэмжэдэг гээшэ. «Рейнметалл» гэжэ концернэй хүтэлбэрилэгшэд 1977 оной март соо иигэжэ мэдүүлһэн байна: «Хэрбээ жэлэй тэн болотор 1800 дайшалхы «Леопард-2» гэжэ танкнуудые худалдажа шадаагүй һаамнай, 25 мянган хүн ажалгүй үлэхэнь». Энэмнай ФРГ дотороо буу зэбсэг үйлэдбэрилгөөрөө зүргаадахи һуури эзэлдэг нилээд томо компани юм. Сэхыень хэлэхэдэ, мүнөөнэй «Рейнметаллай» хүтэлбэрилэгшэд «гурбадахи рейхэй» сэрэгэй промышленностиие түүхэй эдээр хангадаг байһан Дюссельдорфын промышленник Рехлингын ёһотой уг залгамжалагшадынь болонхой. Юрэдөө, «абарыт» гэһэн уряалыень засаг түрэ барижа байгшад «дуратайгаар» дуулаа һэн. Тиигэншьегүй яахаб даа. Бонндо байгаад промышленнигуудай, политическэ ажал ябуулагшадай, Оборонын министерствын үндэр түшаалтадай хоорондо холбоо бэелүүлдэг түһамаршад— лоббистнуудай оролдолгоор «Рейнметалл» компани 1977 оной июнь соо шэнэ хүсэтэ танк бүтээхэ захил Кобленц хотодохи сэрэгэй техникын хэрэг эрхилдэг албан зургаанһаа абаа бшуу.

Саашадаа иимэ юумэн болоо һэн. Флик болон Крупп гэгшэдэй мэдэлдэ байдаг мүнөөхил «Леопард-2» танк үйлэдбэрилдэг компанинуудай түлөөлэгшэд түсхай пресс-конференци зарлажа, өөһэдынгөө продукци хариин гүрэнүүдтэ худалдахыемнай зүбшөөл үгэхэ ёһотойт гэһэн эрилтэ правительствын урда табяа ха юм. Тиигээгүй һаатнай, үйлэдбэриимнай арга боломжо, хүсэн гүйсэд ашаглагдахаяа болёо, тэрээнһээ уламжалан олон тоото хүдэлмэришэдые ажалһаань гаргаха баатаи болохомнай гэжэ сэхэ идхалга хээ бшуу.

Буу зэбсэг хариин гүрэнүүдтэ худалдаха тухай асуудал дэмы иимэ олон дахин табигдадаггүй. Ушар юуб гэхэдэ, сэрэгэй талаһаа шахардуу шанга байдалтай болоһон дэлхэйн ямар нэгэн хүбинууд худар буу зэбсэг абаашажа худалдаха хуулиар хоригдонхои. Харин НАТО-гай гэшүүн-оронуудай энэ талаар ямаршье хүдалдаа наимба хэхэдэ дүрэнэйн юм. Тиихэдэшье энэ хизаарлалтануудые элдэб хоножоо наимашад шадамараар добажа гараад лэ байдаг. Юрэдөө, эгээл шухалань гэхэдэ, буу зэбсэг хариин гүрэнүүдтэ худалдаха зүбшөөл абалга болоно бшуу. Тиимэһээ һүүлэй үедэ ФРГ-дэ үйлэдбэрилэгдэһэн сэрэгэй техникын хаана хүрэжэ болоһые хэншье хинан шалгаха аргагүй байха.

Сэрэгэй захилнууд ажал хүдэлмэрээр хүн зониие хэр зэргэ хангана гээшэ гэһэн асуудал үнэхөөрөөшье орёо юм. Баруунай оронoй эрдэмшэнжэлгын эмхи зургаанууд энэ талаар нэгэтэ бэшэ һонирхолтой мэдээсэлнүүдые хэблэлдэ толилһоншье байха. Уласхоорондын политика болон экономикын Баруун Берлиндэхи институт түс асуудалаар үргэн ехэ шэнжэлгэ хээд туршаа. Тиихэдэ сэрэгэй захилнууд ажал хүдэлмэригүйдэлгые хорооно бэшэ, харин нүжэрөөнэ гэһэн тобшолол эрдэмтэд хээ. Үнэхөөрөөшье, оборонно промышленностьда гэжэ һомологдоһон тодыл шэнээн мүнгэ зөөриие элүүрые хамгаалгын хэрэгтэ шэглүүлээ һаа, 13,9 процентээр, тиихэдэ социальна тэдхэмжэдэ —29,4 процентээр, социальна хангалтада— 47,4 процентээр үлүү олон ажал хүдэлмэриин газар байгуулагдаха һэн гэжэ эрдэмтэд тоолон гаргаа.

Сэрэгэй хэрэглэмжэдэ һомологдодог бүхы мүнгэ зөөриие хапаад, тэдэниие үйлэдбэриин ондоо һалбаринуудта гаргашалаа һаа, имагтал гансахан арбан жэлэй туршада хүдэлмэриин газарай тоо табин шахуу дахинаар дээшэлхэ байна бшуу.

Мүнөөхил уласхоорондын ба экономикын Баруун Берлиндэхи институдай эрдэмтэд буу зэбсэг үрдилдэн байжа бэлдэлгын хэмжээнэй ургалта залуушуулай ажалгүйдэлгэдэ ямараар нүлөөлнэб гэһэн асуудалые али бүхы талаһаань шэнжэлжэ үзөө. Тиихэдээ ори ганса сэрэгшэ зэбсэгжүүлгэдэ гаргашалагдадаг мүнгэ зөөрэөр ямаршье үйлэдбэридэ 5—6 һурагшадые абажа хүдэлхэ арга боломжо бии гэжэ тэдэнэр тодорхой баримтануудай үндэһэн дээрэ тобшолол хээ.

Юрын үйлэдбэридэ гаргашалагдадаг мүнгэ зөөри хүн зониие ажалда элсүүлгэдэ сэрэгэй һомологонуудта орхоодо үлүү ехэ аша үрэтэй нүлөө үзүүлнэ гэжэ тобшолходо болохо. Дайнай хойто тээхи түрүүшын жэлнүүдтэ сэрэгэй гаргаша багаар хэдэг байһан тула Баруун Германиин экономико юрэнхыдөө айхабтар эршэмтэйгээр хүгжэжэ шадаа гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Харин һүүлэй жэлнүүдтэ сэрэгэй промышленностиин оронoй экономикодо булюу һуури эзэлжэ эхилһэнһээ уламжалан, бусад үйлэдбэринүүдтэнь хүдэлмэриин газарнууд үнгэрмэ ехээр хорогдошоо бшуу.

Юрэдөө, сэрэгэй үйлэдбэриие үргэдхэлгэ, буу зэбсэг хариин гүрэнүүдтэ ехээр худалдалга һүүлэй һүүлдэ жэшээнь ехэ хохидол ушаруулха, гэһэн тобшолол эрдэмтэд хэлэн байна.

Евгений БОВКУН,
(АПН).

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ЗАЛАН СЭХЭ ХАРАА ШЭГЛЭЛЭЭР

«Правда» газетын асуудалнуудта Ю. В. Андроповой үгэһэн харюунууд уласхоорондын олониитын ба хэблэлэй анхаралда байһаар. СССР эб найрамдалые хангаха хүсэлэнтэй, бүтэмжэтэй һайн политика бэелүүлхэ, амгалан тайбан байдал хангаха хараа бодолтой байһанаа үшөө дахин элирхэйлэн харуулба гэжэ политическа ба ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад, гадаадын оронуудай олониитын дунда мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд тэмдэглэнэ. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха асуудалнуудые шиидхэхын тула, Европодо дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдые хорооохо тухай үгэсэ ойлголсохын тула Советскэ Союз аргатай бүхы юумэеэ хэнэ гэжэ тэмдэглэгдэнэ.

Совет-американ хөөрэлдөөнүүдэй Женевэдэ һэргээгдэхын урда тээхэнэ оруулагдаһан совет эб найрамдалта шэнэ дурадхал тон шухала удха шанартай байна, этигэл найдал түрүүлнэ гэжэ бүхы дэлхэйн олон миллион хүнүүд тоолоно гээд **Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй** мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Ю. В. Андроповой гаргаһан бүтэмжэтэй һайн үүсхэлнүүд хадаа СССР-эй һайн хүсэл эрмэлзэл, үүсхэл одоохи болоно. Эдэ бүгэдэ Совет оронoй бүтэмжэтэй һайн, үнэн сэхэ хараа бодолтой байһыень, бүгэдэ ниитын эб найрамдалай ба буу зэбсэгүүдые хуряалгын хэрэгтэ тэрэнэй бэеэ үгэнги байлгые элирхэйлэн харуулна.

Ю. В. Андроповой үгэһэн харюунуудые американ хэблэл үргэнөөр тайлбарилна. Хэрбээ али алинда таарама хэлсээ баталхын тула Советскэ Союзай оронойнгоо Европодохи хубида дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдые Англи болон Францын ракетэнүүдэй тоогой хэмжээндэ хүрэтэр хорооохо хүсэлэнтэй байһан ушарынь хоёр жэлэй хугасаа соо үргэлжэлжэ байгаа Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдые мухардалһаа гаргаха алхам болохо байна гэжэ совет хүтэлбэрилэгшын мэдүүлгэ элирхэйлэн харуулба гэжэ **Бостон глоб»** газетэ тэмдэглэнэ.

Машина бүтээлгын ба аэро-замбуулинай промышленностиин хүдэлмэришэдэй национальна нэгэдэлэй президент, АФТ—КПП гэдэг американ профсоюзай нэгэдэлэй **вице-президент У. Уиннисингер** совет шэнэ үүсхэлые үндэрөөр сэгнэһэн байна. «Ю. В. Андроповой найруулһан дурадхал намда этигэл найдал түрүүлнэ, — гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. — Энэ хадаа Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдтэ тодорхой үгэсэ ойлголсохо талаар хэгдэһэн шэнэ алхам болоно гэжэ тоолоноб, Рейганай захиргаан совет үүсхэлдэ бүтэмжэтэй һайнаар хандаха зэргэтэй».

Англиин **«Таймс»** газетэ иигэжэ тэмдэглэнэ: «Москвагай шэнэ ехэ алхам хадаа Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдтэ совет хүтэлбэрилэгшэдэй бүтэмжэтэй һайнаар хандалгын гэршэ болоно, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүд түшаа хэлсээ баталха этигэл найдал түрүүлнэ. Али алинда таарамжатай хэлсээнэй баталагдаад байгаа гээшэ һаань, СС-20 түхэлэй ракетэнүүдэйнгээ ехэнхи хубиинь усадхан үгы хэхээр СССР-эй бэлэн байлга эдэ хөөрэлдөөнүүдтэ амжалта түйлаха замда тохёолдоһон түбэг бэрхэшээлэй нэгые усадхан зайсуулха байна». **«Санди телеграф»**, **«Обсервер»** газетэнүүд энэ харюу тухай һанамжануудаа дэлгэрэнгыгээр толилбо.

«Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна ракетэнүүд түшаа, СС-20 түхэлэй ракетэнүүдэй зарим хубиие усадхан үгы хэхээр бэлэн байһан тухай Советскэ Союзай хараа бодолые найруулһан КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой харюуе нарилаар шэнжэлхэ хараатай байһанаа ФРГ-гэй правительство мэдүүлнэ» гэжэ **ДДП агентство** Бонндохи түсхай түшаалтадай хэлэһэн үгэнүүдтэ үндэһэлэй мэдээсэнэ.

Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэбсэгүүдые хорооохо тухай Москвагай ехэ хүсэл эрмэлзэл гаргажа байһыень совет хүтэлбэрилэгшын найруулһан шэнэ дурадхал элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ СДПГ-гэй парламентскэ бүлэглэлэй түрүүлэгшын орлогшо **Х. Эмке** мэдүүлбэ.

Нидерландын гадаадын хэрэгүүдэй министр **Ван ден Брук** иигэжэ хэлэбэ: «Буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар совет үүсхэлнүүд урагшаа хэгдэһэн алхам болоно. Хорогдоһон ракетэнүүдые усадхан үгы хэхэ тухай һанал бодол этигэл найдал түрүүлнэ. Ю. В. Андроповой дурадхалнуудые Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадагшадай дэмжэхэ байһандань найданаб».

ТАСС АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

БУУ ЗЭБСЭГҮҮДЫЕ ХУРЯАЛГЫН КОМИТЕДТЭ

ЖЕНЕВЭ. Сессиэ 1983 ондо түс комитет зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлалгада, буу зэбсэгүүдые хуриалгада хабаатай үргэн олон асуудалнуудые хаража үзэхэ байна.

Сесси ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын, эб найрамдалые бэхижүүлхын, уласхоорондын аюулгүй байдалые хангахын түлөө СССР-эй, бусад социалис гүрэнүүдэй эдэбхитэй, залан сэхэ тэмсэлэй оршон байдалда үнгэрбэ. Варшавска Договорой гэшүүн-гүрэнүүдэй Прагада баталан абаһан политическэ декларации, долоон социалис гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй Москвада болоһон уулзалгада хабаадагшадай хамтын мэдүүлгэ, ядерна буу зэбсэгүүдые тэрэ хэмдэнь үлөөхэ тухай ядерна буу зэбсэгтэй бүхы гүрэнүүдэй правительствануудта Совет правительствын хандаһан хандалга, замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые дэлгэрүүлэн тараалгые зайсуулха талаар һаяын үүсхэлнүүд дотор найруулагдаһан бүтэмжэтэй һайн дурадхалнуудта комитет анхаралаа саг үргэлжэ хандуулһан байгаа.

БУРУУШААЛГЫН ЕХЭ ЖАГСААЛ

ВАШИНГТОН. «Ажалай, эб найрамдалай ба эрхэ сүлөөгэй урия!» доро үнгэрэгшэ субботодо Вашингтон тээшэ замаа эхилһэн жагсаалай Рейганай захиргаанай политикые американ олониитын буруушаалгын асари ехэ тэмсэл болоһон байна.

Негритян элитэ ехэ хүтэлбэрилэгшэ Мартин Лютер Кингын ударидалга доро Вашингтон тээшэ хэгдэһэн түүхэтэ жагсаалай хорин жэлэй ойдо зорюулагдаһан ябуулгануудта бэлэдхэлдэ США-гай профсоюзай, залуушуулай, эхэнэрнүүдэй ба шажан мүргэлэй долоон зуун эмхи хабаадаһан байгаа. Холбоото Штадуудай, гадаадын элдэб оронуудай, тэрэ тоодо Японой, Швециин, Великобританиин, Финляндиин 400 гаран хотын жагсаалшад американ ниислэл хотодо сугларба. 400 мянга шахуу хүн Конгрессэй байшанһаа митингын болоһон Линкольнын хүшөө тээшэ дабшаба.

АФТ—КПП-гэй вице-президент У. Уиннисингер, Нью-Йоркын католическа епископ Дж. Фрэнсис болон айшалгада хабаадаһан бусад хүнүүд үгэ хэлэхэдээ, «хизаарлагдаһан» ба «ута унжагай» ядерна дай хэжэ болохо байһан тухай Вашингтоной дай жүрөөдэһэн ябуулгануудые эрид буруушааба.

«Рейганиие түшаалһаа буулгаха!»—гэһэн эрилтэ [illegible] «Вашингтон пост» газетэ тэмдэглэнэ.

Харин засагаархиндэ эсэргүү олониитын жагсаалнууд Пакистанда үргэлжэлһээр. Ябуулагануудта хабаадагшад генерал Зия Уль-Хак түрүүтэй сэрэгэй захиргаание түшаалһаань дары буулгажа, граждан правительствада засаг дамжуулха тухай эрилтэ табина.

Засаг баригшад ардай ябуулагануудые дараха зорилгоор правительствын эсэргүүсэгшэдые [illegible]. 20 гаран хүн [illegible] һомонуудта дайрагдажа алуулаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: полицинхид жагсаалда хабаадагшые [illegible] абажа байна.

АП—ТАСС-ай телефото.

ХҮН БА байгаали

ХАЛУУН МҮРӨӨРНЬ...

Хэнэйшье мэдэһээр, намарай һаранuудта омоли, һэлбэрүүһэн түлһэеэ хаяхаяа түргэн урасхалта гол, мүрэн өөдэ үгсэжэ, хүшэр хүндэ харгы зам дабадаг гээшэ. Энэл үедэ байгаалиин баялиг хамгаалхаар табигдаһан хинан шалгагшад, милициин хүдэлмэрилэгшэд, ниитын түлөөлэгшэд хуули бусаар загаһа барихые һэдэгшэдтэй тэмсэл хэдэг. Энэ асуудалда зорюулагдаһан зүблөөн республикын МВД-гэй, «Байкалрыбводой» управлениин хүдэлмэрилэгшэд һаяхана үнгэргэбэ.

Байгал далайда амидардаг загаһанай уһа, гол өөдэ үгсэхэ үедэнь, тэрэнние хулгайгаар олзоборилхо дуратайшуулай тоо һүүлэй үедэ олошороо. Зүгөөр агнууриин ажахын, мүн агнууриин хүдэлмэри хинан шалгахаар табигдаһан хүдэлмэрилэгшэд болон милици шухала энэ асуудалда анхаралаа багаар хандуулна,. хуули бусаар агнуури хэгшэд хуулиин харюусалгада үсөөнөөр хабаадуулагдана гэжэ зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдээ. Саашадаа байгаалиин баялигта хоро хүргэгшэдтэй шанга тэмсэл ябуулхаар саг тулажа ерээ гэжэ үгэ хэлэгшэд тобшолол хэбэ. Загаһанай һаял бэеэ хүсэжэ эхилһэн, мүн түрьһэеэ хаяха үедэ хулгай нюусаар агнуури хэхэдэ, хэды олон загаһанай түрьһэн хосорно, хиидэ һалана гээшэб? Эдэ бүгэдэ тухай зүблөөндэ хабаадагшад өөһэд өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалнуудаа хэлэжэ, саашадаа тодорхой, шанга хэмжээ абадаг болохо тухайгаа хэлсээ ха юм.

Трибунада Байкалрыбводой управлениин начальник Ю. Н. Калашников;

— Загаһанай түрьһээ хаяхаар гол, мүрэн өөдэ үгсэхэ үедэ хулгайшадые уһа голнуудай захаар ябуулхагүй, илангаяа Сэлэнгэ мүрэнэй эрье зубшаад загаһа хамгаалха талаар бидэнэр ехэ ажал хүдэлмэри хэхэ болонобди. Сэлэнгэ мүрэнэй, Баргажан голой, мүн Прибайкалиин, Хойто-Байгалай болон бусад районуудай гол горхон өөдэ загаһанай түрьһээ хаяхаар зүдхэдэг участогуудые херхоор хамгаалха бидэнэрэй мүнөөдэрэй зорилго болоно.

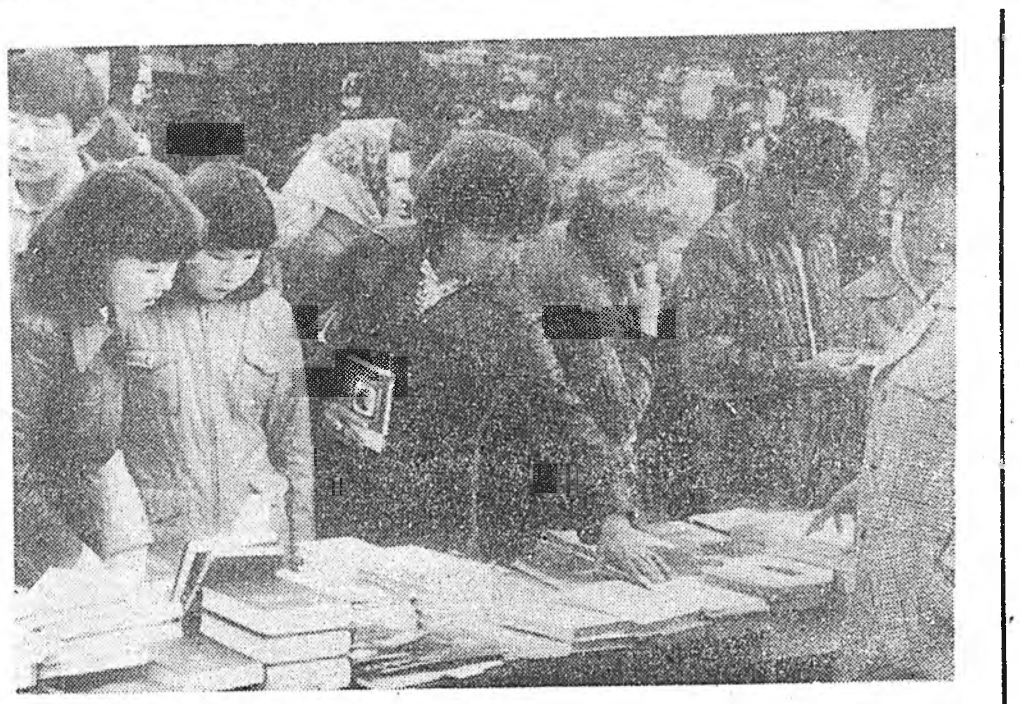
— Хулгайгаар загаһа баригшадые бүгэдыень хуулиин үмэнэ харюусалгыень амасуулнагүйбди, заримдаа 5—10 омоли бариһан хэдэн хүнүүдые барихадаа, уялга дүүргэһэн шэнгеэр бододог гээшэбди. Зүгөөр хорюултай үедэ баригдаһан эдэнэрэй хэрэгые халуун мүрөөрнь шалгажа, мүрдэжэ үзөө һаа, олон лэ хулгайшадые балшыса барижа, хуулиин харюусалгада хабаадуулха һэмди, — гэжэ Кабанскын районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай начальнигай орлогшо В. П. Смигоржевский хөөрэбэ.

Кабанскын районой загаһа хамгаалха эмхиин хүдэлмэрилэгшэд үнгэрэгшэ жэлэй намар хулгайгаар загаһа олзоборилһон 37 хүнэй хэрэг мүрдэлгын зургаанда эльгээһэн байгаа.

— Баргажан голоор загаһанай үгсэжэ эхилхэтэй зэргэ бидэнэр һүни, үдэрые алгадгүй шалгалта хэжэ, байгаалиингаа баялигые арьбадхалсажа байдаг гээшэбди. Илангаяа түргэн урасхалта Онео гол өөдэ үгсэдэг омоли гарзада оруулхагүйн тула милициин хүдэлмэрилэгшэд ехэ хүдэлмэри ябуулжа, эмхидхэжэ гарадаг болонхойбди. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлэй намарай үедэ омоли хулгайлһан хэдэн хүнүүдые бариһан байгаабди. Тэдэнэй нэгэн Шелковников октябриин 14-нэй, 22-ой үдэрнүүдтэ баригдаһан юм. Тэрэ һүүлшынхидээ аяар 25 һэлбэрүүһэ хулгайгаар бараад байтараа бидэнэртэ баригдаа бэлэй. Эдэнэрэй гэмтэ ябадал тухай хэрэг мүрдэлгын таһагта тушааһан байгаабди. Теэд тус таһагай хүдэлмэрилэгшэд энэ хэрэгые һайнаар шиидхээгүй, баригдаһан хүнүүдые табижархиһан байха юм. Энээндэ зүб шиидхэбэри абажа, байгаалиингаа баялигта дура зоргоороо орогшодые халуун мүрөөрнь мүшхэжэ, дары хэмжээ абахаар саг ерээ,— гэжэ Баргажанай районой загаһа хамгаалха таһагай хүдэлмэрилэгшэ М. И. Демидов зүб лэ шүүмжэлээ.

Мүн зүблөөн дээрэ үгэ хэлэһэн КПСС-эй обкомой эдеэ хоолой болон хүнгэн промышленностиин таһагые даагша С. Н. Булдаев, Прибайкалиин районой Ильинкын милициин отделениин начальник В. И. Молоков, Улаан-Үдын Заречнын милициин отделениин начальник М. Б. Булгатов, «Байкалрыбпром» нэгэдэлэй генеральна директор К. М. Бурлаев, республикын агнууриин ажахын хүдэлмэрилэгшэ В. Ф. Ковалев, Буряадай АССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй министр Н. В. Бутуханов, республикын МВД-гэй таһагай начальник Л. В. Подкорытов болон бусад загаһанай түрьһээ хаяха үедэ олониитын хиналта хаа хаанагүй, һүни, үдэргүй ябуулха эрилтэ табиба.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

НОМОЙ ҺАЙНДЭР

Август һарын һүүлшын амаралтын үдэр Улаан-Үдэ хотын Революциин талмай дээрэ ном наймаалгаар заншалта «Туяа» гэжэ һайндэр үнгэргэгдэдэг. Мүнөө жэлэй «Туяа-83» хотынхидай халуун анхаралые татажа, номдо дуратайшуулые олоор суглуулба.

Үглөөнэй 10 час. Революциин талмай. Хүн зон олон. Хүхюутэй хүгжэм зэдэлнэ. Номой наймаалагдажа байһан газарта хүнүүд оошорто зогсоно. Жэрытэр табигдаһан столнуудай хажууда республикымнай мэдээжэ поэдүүд, уран зохёолшод сугларанхай. Тэдэнэр номой һайндэртэ ерэһэн хүн зонтой уулзажа хөөрэлдэхэ, уншагшадайнгаа һанамжануудые дуулажа абаха, мүн тиихэдэ өөһэдынгөө зохёолнуудые, шэнэ шүлэгүүдые суглараагшадта уншажа үгэдэг һайхан заншалтай юм.

Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой правлениин түрүүлэгшэ, Буряад ороной арадай поэт Николай Гармаевич Дамдинов «Туяа-83» гэжэ һайндэрые нээгээд, элитэ уран зохёолшод А. С. Пушкинай, В. В. Маяковскиин үдэрнүүдтэ хабаадаһан тухайгаа һонирхолтойгоор хөөрэбэ. Удаань буряад, ород хэлэн дээрэ шүлэгүүдээ уншажа, сугларагшадые баясуулаа. Удаань поэт Андрей Румянцев ендэр дээрэ гаража, долоодохи номдоо оруулһан шүлэгүүд тухайгаа хөөрэжэ үгэбэ. Һүүлээрнь поэдүүд Галина Раднаева, Анатолий Щитов, Баир Дугаров, Солбон Ангабаев гэгшэдэй шүлэгүүдые сугларагшад шагнаба. Мэдээжэ уран зохёолшо, поэт Цыден-Жаб Жимбиев эдир уншагшад—үхибүүдтэ зорюулһан уран бүтээлнүүд тухайгаа хөөрэбэ.

«Эндэ автограф абажа болоно» гэһэн гаршагтай столой дэргэдэ хүн зон үймэнэ. Дуратай поэдүүдэйнгээ номуудые мүнөө һаяхан худалдажа абаһан уншагшад Н. Дамдинов, Б. Дугаров, А. Румянцев болон бусад поэдүүдтэ дүтэлжэ, дурасхаал болгон гарыень табюулна. Тиихэдэ һайндэр дээрэ худалдажа абтаһан номууд дээрэ «Туяа» гэжэ хабтагар һүлдэ—тамга табюулха дуратайшуулай тоо үсөөрнэгүй.

Эндэ номой наймаанай ахамад инспектор Тамара Ивановна Кеппель гэгшэтэй уулзажа, номой һайндэрэй зорилго, мүнөө жэлэй һайндэрэй илгаа тухай хөөрэхыень гуйбабди.

— Зорилгомнай урдахи жэлнүүдэйхидэл хуушаараа,— гэжэ Т. И. Кеппель хэлэнэ. —Илгаань гэбэл, мүнөө жэлэй һайндэртэ Буряадай номой хэблэлээр барлагдаһан зохёолнуудые худалдан абагшадта олоор дурадханабди. Жэшээлбэл, Шираб-Сэнгэ Бадлуев, Сергей Цырендоржиев, Цэрэн Галанов болон бусад поэдүүдэй номууд дэлгээгдэнхэй. Тиихэдэ эрдэм ухаанай элдэб һалбаринуудаар, уран һайханай литература дурадхагдана.

— Энэ һайндэр дээрэ тус магазинуудта удаан саг соо хадагалагдажа байһан хуушарһан номуудые тушаан абана гү?

— Хуушан номуудые тушаан абалга эндэ эмхидхэгдэнхэй. Олон номуудые тушааһан хүн зон Л. Фейхтвенгерэй «Безобразная княгиня», И. Калашниковай «Шуһата зэбүүн саг», В. Ивановой «Агуехэ Русь» гэхэ мэтэ романуудые абаба. Мүн лэ эндэ номдо дуратайшуулай андалдан абалсалга эмхидхэгдээ.

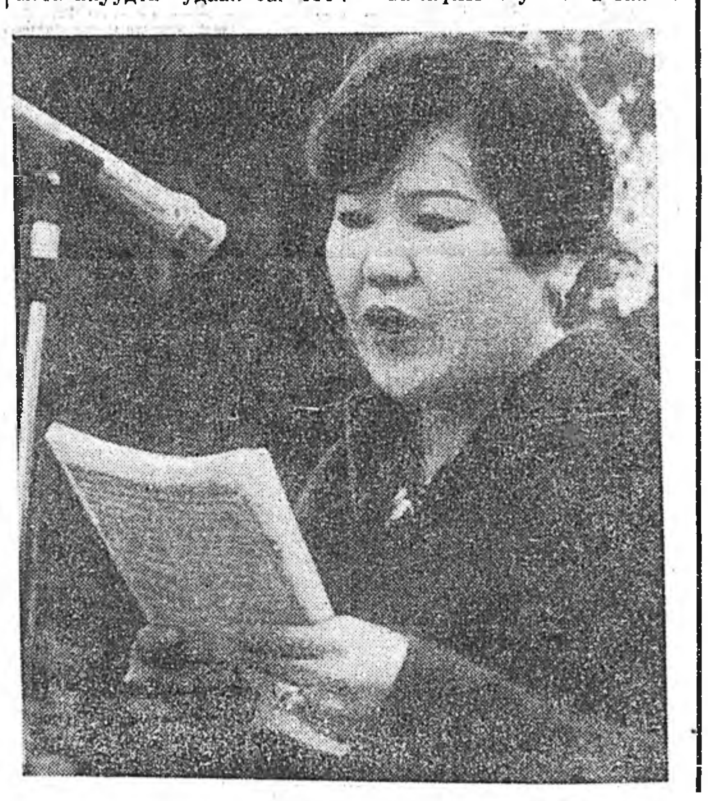
— Мүнөөдэр хэды түхэригэй номууд худалдагдахаб?

— Арбан мянган түхэригэй наймаан ябуулагдаха гэжэ хараалагданхай, — гэжэ Т. И .Кеппель харюусаа һэн.

...Алтан шара элшэеэ бадаруулһан наранай дулаахан амисхаал доро Революциин талмай дээрэ боложо байһан номой «Туяа» гэжэ һайндэр түлэгтөө орожо байгаа һэн.

Х. СОКТОЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: номой һайндэртэ поэтесса Г. Раднаева шүлэгөө уншажа байна.

СЭЛЭНГЭҺЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ

ОЛОН АЙЛШАДТАЙ

Харьков хотын хүдэлмэришэд болон алба хаагшадһаа бүридэһэн бүлэг аяншалагшад Новоселенгинскдэхи декабристнуудай байшан-музейдэ табигдаһан һонирхолтой экспонадуудтай танилсаба. Музейн директор Людмила Георгиевна Шалапова Буряад орондо ажаһууһан декабристнуудай ажабайдал тухай хөөрэжэ үгэһэн байна.

Гансахан август һарада республикымнай хүн зонһоо гадна Монгол оронһоо, Москва, Ленинград, Благовещенск, Псков хотонуудһаа ерэһэн аяншалагшад тус байшан-музейтэй танилсаа юм.

ҺОНИРХОЛТОЙ ВЫСТАВКЭ

Шахтёрой үдэртэ зорюулагдаһан «Сэсэглэн һалбарыш, түрэл Буряадни» гэжэ нэрэтэй сэсэгүүдэй выставкэ Гусиноозёрск хотын «Шахтёр» гэжэ соёлой байшанда нээгдэбэ.

Эндэ табигдаһан сэсэгүүдые сэгнэхэ тусхай комисси эмхидхэгдэнхэй. Тэндэ табигдаһан баглаа сэсэгүүдэй уран һайхан шэмэглэлые, олон сэсэгүүдээр хэһэн найруулгануудые сэгнэжэ, эрхим баглаа найруулга элирүүлэгдээ юм. Сэсэг ургуулха дуратайшуул А. Е. Кондратьева, В. М. Зверева, В. И. Леонтьева, М. Я. Класко, бусад эдэбхи ехэтэйгээр выставкэдэ хабаадажа, олон уран бүтээлнүүдээ табяа.

Д. ГАРМАЕВ.

ҺУРГУУЛИ ЭХИЛХЭНЬ

Хойто-Байгалай райондо сентябриин 1-нэй үдэр табан мянган үхибүүд һургуулиин богоһо алхажа, нэгэдэхи классай һурагшад болохонь. Мүнөө районой дунда болон найман жэлэй һургуулинууд һуралсалайнгаа жэлдэ бэлэн болгогдонхой. Мүн лэ энэ үдэр Северомуйск ба Разлив тосхонуудай хүүгэдтэ удаан хадуугдаха байха. Юуб гэхэдэ, эдэ тосхонуудта һургуулиин шэнэ байшан баригдажа, ашаглалгада үгтөө юм. Тиихэдэ Нижнеангарск ба Верхне-Заимкын һургуулиин байшан заһабарилагдаа, һэльбэн шэнэдхэгдээ.

Северобайкальск хотын 11-дэхи дунда һургуулида нэгэ мянга гаран һурагшад тоологдоно. Тэндэ БАМ-ай Буряадай участогта хүдэлдэг барилгашадай хүүгэд һурадаг юм. Энэ интернат-һургуули мүнөө жэлдэ һуралсалай, унталгын шэнэ байшантай, эмнэлгэ-ажахын блогтой болоо. Һаяын үдэрнүүдтэ овощ ургуулдаг теплицэ ашаглалгада үгтэхэ. Үхибүүд тэндэ ботаника болон биологиин хэшээлнүүдые үнгэргэхэ, мүн лэ интернадайнгаа столоводо овощ ургуулха аргатай болохо.

С. ТЮЛЮКИН.

УНШАГШ[АД] ҺОНИРХОХО[...] БАЙХАТ[...]

(«ПРИРОДА И ЧЕЛОВЕ[К]» журналһаа).

БҮХЭСОЮЗНА МҮРЫСӨӨНДЭ ХАБААДАХАНЬ

«Трудовые резервы» бүлгэмэй России соведэй суглуулагдамал командын гэшүүд Ставрополь хотодо һуралсал, һорилго гаража байнхай. Һаяар эдэнэр Кисловодск хотодо үнгэрэгдэлэхэ бүхэсоюзна мүрысөөндэ хабаадаха юм.

Манай республикын нэрэ солые олон спортсменүүд хамгаалха болоно. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, спортын долоон зүйлөөр дэлхэйн урилдаанда хоёрдохи һуури эзэлһэн уласхоорондын классай СССР-эй спортын мастер Надежда Виноградова, бүхэсоюзна мүрысөөндэ илажа гараһан спортын мастерта кандидат Наталья Соболева, «Трудовые резервы» бүлгэмэй түбэй соведэй чемпион, мастерта кандидат Виктор Вихров, 100, 200 метрэй зайнуудта «Трудовые резервы» бүлгэмэй түбэй соведэй гурба удаа чемпионка, мастерта кандидат Ольга Козлова гэгшэд болоно.

Б. МИРОМАНОВ.

футбол

УРМАГҮЙ ТЭНСЭЛГЭ

«А» классай хоёрдохи лигиин дүрбэдэхи зонын футболистнуудай дунда ээлжээтэ нааданууд үнгэргэгдэбэ. Манай «Локомотив» турнирай таблицада дүрбэдэхи хүсэнэг эзэлжэ ябаһан Владивостогой «Луч» командатай өөрынгөө талмай дээрэ уулзаа.

..Хоёр дахин—Барнаулда ба Рубцовскдо — алдажа ерэһэн манай футболистнууд түрүүшын минутаһаа доб-толгодо орожо, айлшадай ворота шадар хэдэн дахин шахардуу байдал тохёолдуулна. Зүгөөр Сергей Кокорин, Игорь Черных, Юрий Кокорин гэгшэдэй сохиһон бүмбэгэнүүд воротое ононогүй. Удангүй наадан тэнсүү байдалда орожо, айлшадшье аюултайгаар добтолжо эхилнэ. Зүгөөр манай вратарь Юрий Кремлев һэргэг һэримжэтэй байна. Юрэдөөл, хэды оролдобошье һаа, алишье командань тоо нээжэ шадаагүй. Манай залуу футболистнууд дүршэл багатайгаа элирхэйлээ. Хэрбээ үсэд нэтэрүүгээр добтолоо һаа, тэдэнэр шүүхэ байгаа.

Энэ наадан дүнгөөр арбан очкотой болоһон манай «Локомотив» эгээл һүүлшын һуури эзэлһэн зандаа. Тиигэһээршье мүнөө жэлэй футболой хаһа дүүрэхэнь гээшэ. Гэбэшье, һүүлшын һуурияа орхижо, урагшаа дабшаха аргагүй болоһон манай команда үшөө таба дахин өөрынгөө талмай дээрэ наадаха юм. Эндэл намарай үнэтэй очконуудые абаха аабза гэжэ футболдо дуратайшуул хүлеэһэн зандаал. Найдалыень харюулха гээшэ гү?

Манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нааданай үе.

О. КОРЯКИНАЙ фото.

ТҮРҮҮ МЕХАНИЗАТОРТА ЗОРЮУЛАГДАА

Ороной Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ зорилгоор колхоз, совхоз болон агропромышленна комплексын бүхы звенонууд хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхын түлөө ажал хүдэлмэреэ эрид һайжаруулха болоно. Түрүүн партиин табиһан энэ холын хараа зорилгонуудые бэелүүлхэ талаар поли, фермэ дээрэ хүдэлжэ ябагшад, хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд өөһэдынгөө үүргэнүүдые, хубитануудые оруулха ёһотой. Энээн тушаа КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ онсолон заагданхай.

СССР-эй ВДНХ-гай «Хүдөө ажахые оньһожоруулга ба электрижүүлгэ» гэһэн павильондо ажалаа һайса мэдэдэг даалгагдаһан хүдэлмэридөө эзэн ёһоор хандадаг хүнүүдэй ажал хэрэгыень харуулһан тусхай шэнэ стенд бии болгогдобо. Эндэ Буряадай АССР-эй Хяагтын районой «Дружба» колхозой тракторист-машинист Иван Дмитриевич Назимов тухай хэлэгдэнхэй. Энэ нүхэр үнгэрэгшэ жэлдэ трактораар хэхэ жэлэйнгээ даабариие 196 процент хүрэтэр дүүргэһэн байна. Мүн лэ таряа хуряалга дээрэ СКД-5 түхэлэй комбайнда ажаллахадаа, нормоёо 185 процент хүрэтэр дүүргэдэг байгаа. Дүршэлтэй механизатор 9,2 процент тоһо түлишэеэ арьбалаа, заһабарилгын ба техническэ талаар хангалгын мүнгэ зөөри 9 процентээр хороогоо.

Шэтын областиин Агын Буряадай автономито округой Кировэй нэрэмжэтэ колхозой тракторист-машинист Хуснулла Хусаматович Гатиятуллин ажалдаа үндэр дүн түйладагаараа нилээд суурханхай. Тэрэ наймадахи жэлээ хуряалгын-транспортна звеное хүтэлбэрилжэ, таряа хуряалга дээрэ удаа дараалан «чемпионой» нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм.

Нёдондо түрүү механизатор тракторaар хэхэ жэлэйнгээ даабариие 156 процент, таряа хуряалга дээрэ хараалһан түсэбөө 215 процент бэелүүлһэн байна. Нүхэр Гатиятуллин 7,3 процент тоһо түлишэ, заһабарилгын, техническэ талаар хангалгын 8,1 процент мүнгэ зөөри арьбалжа шадаа.

Зүүн Сибириин түрүү механизаторнуудай фото-зурагууд павильон дотор үлгэгдэнхэй.

СССР-эй гол выставкэдэ ерэһэн олон экскурсантнууд ороной түрүүшүүлэй ажал хэрэгыень харуулһан энэ шэнэ стендтэй танилсана. Эдэнэрэй зариманиинь өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалнуудые тусхай дэбтэртэ бэшэһэн байгаа. Жэшээлхэдэ, Шэтын областьһоо ерэһэн механизаторнууд иигэжэ бэшэбэ: «Ороной түрүү механизаторнуудта зорюулагдаһан экспозицитай гүйсэд танилсабабди. Илангаяа Шэтын областиин Могойтын районой Кировэй нэрэмжэтэ колхозой тракторист-машинист Х. Х. Гатиятуллинай түйлаһан үрэ дүнгүүдые харуулһан стенд ехэл һонирхолтой байгаа. Нютагайнгаа хүнэй амжалтаарнь бахархан баярлажа, бури һайнаар хүдэлхын түлөө оролдохобди. Забайкалиин түрүү механизаторай дүй дүршэлынь бидэндэ һургаал боложо үгэхэ».

М. ЛАРЬКИН,
СССР-эй ВДНХ-гай методист.
Москва.

ХАҺА ДЭЭРЭНЬ БЭЛЭГ ЛЭБЭ

ЛЕРИК (Азербайджанай ССР). Үнинэй хибэс нэхэгшэ Гюлю Рзаевагай 125 наһа хүрэһэнтэйнь дашарамдуулан, өөрынь үнэр баян бүлэ ба республикын радиотелевидениин дамжуулгын түбэй хүдэлмэрилэгшэд амаршалба. Олон тоото ашанар, гушанарынь төөдэйдөө үнгэтэ телевизор бэлэглэһэн, харин хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэд үнгэтэ телевизор хараха арга олгоһон байна.

Районно түбтэ, 2 мянган метр үндэртэ хүсэ ехэтэй хоёр ретранслятор ашаглалгада оруулагдажа, Түбэй ба Азербайджанай телевидениин үнгэтэ дамжуулгануудые харуулха арга бии болоо.

МУЗЕЙДЭХИ ЗООПАРК

Львовой арадай архитектурын ба һуудал байдалай музейдэ Карпат шадар амидардаг бүхы амитад суглуулагдахаар хараалагдана. Эндэ юрэ бусын зоопарк бүридхэгдэжэ эхилэгдэнхэй.

Байн байтараа музейдэ ерэгшэд нютагай амитадай аймагай бүхы түлөөлэгшэдые хараха аргатай болохо юм. Эндэ хадын оронууд, хандагайнууд, гүрөөһэн, баабгайн ба үнэгэнэй гүлгэн харууһалагдажа эхилээ. Музейн хүдэлмэрилэгшэдэй энэ «экспозици» байгуулхадань зоологууд ба агнуури эрхилэгшэд туһална.

Музейдэ зоопарк байгуулха гээшэ шэнэ, ехэ ерээдүйтэй хэрэг болоно. Жара гаран гектар талмайда хэдэн зуугаад ангууд ба шубууд байлгагдахаар түсэблэгдэнэ. Тэдэнэй олониинь «Улаан дэбтэртэ» оруулагданхай юм. Эрдэмтэд тэдэнэй хойноһоо адаглан шэнжэлдэг, харин музейдэ ерэгшэд һонирхон һайхашаадаг байха юм.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Манай ороной һайн һайхан үүсхэл» — түрүү бэшэг. Фермэнүүдые элбэг хүрэхэ тэжээлээр хангая. «Залуушье һаа, һайнаар хүдэлнэ» — С. Тютринэй статья. «Ургаса хуряалга 83». «Гээлтэ хоролтогүйгөөр абахабди»—В. Идрисовэй хөөрөөн.

Хоёрдохи хуудаһанда. Зүүн Сибириин технологическа институдай дүй дүршэлһөө. «Бэдэрэлгын ашаар подрядай гуримай һайн талань элирүүлэгдэбэ» — суглуулбари.

Гурбадахи хуудаһанда. «Жаткаяа һайнаар заһабарилха хэрэгтэй» — Л. Ямбаевай статья. («Сельская жизнь» газетэһээ абтаба). Уласхоорондын һонин.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Шэнэ нэрэнүүдые дуулахабди»— В. Медведевэй статья. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55—«Аяншалагшадай клуб». 10.55—«Жизнь моя—Армия»—уран һайханай фильм. 12.10—«Ургамалай аймаг». 12.55 — Шэнэ һонин. (13.00 хүрэтэр). 13.15—Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильм. 15.55—«Дохёогоо үгыт, горнистнууд». 16.45—«Человек из страны Грин»—үхибүүдтэ зүжэг. (2-дохи хуби). 18.00—«Эб найрамдалай хэшээл». 18.45—«Долоон хоногой. спорт».

Улаан Үдэ. 19.15—Буряадай АССР-эй гэгээрэлэй министр П. В. Бардаханов үгэ хэлэхэ

Москва. 19.30—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 19.45—«Байгал»—мэдээсэлэй программа. 20.05—Киножурнал.

Москва. 20.15—«Учитель» — уран һайханай фильм. 22.00—«Время». 22.35—«Балет тухай». 23.50 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.20—«Шок и Шер» — үхибүүдтэ фильм. 10.25—«Академик Богомолец»—баримтата фильм. 11.00 — «Буратиногой выставкэ». 11.30—«Эсэгын гэр» 12.00—Мультфильмнүүд. 12.30—ПТУ тухай эрхим дамжуулгын бүхэсоюзна конкурс. 13.20—«Немец хэлэн». 13.50—«Рассказы о Кешке и его друзьях». 3 серитэй уран һайханай фильм. (3-дахи сери). 15.10—Баримтата фильмүүд. 16.10—«Ном уншаха дуратайшуулай анхаралда». 16.55—Шэнэ һонин. 19.15—«Арадай аялга дуунууд».

Улаан-Үдэ. 19.30—Соносхолнууд. 19.40—Хүгжэмтэ забһарлалга.

Москва. 19.45—В. И. Савинай дурасхаалда. Волейболоор уласхоорондын мүрысөөн (эрэшүүл).

Улаан-Үдэ. 20.15—«Таанадта, агитаторнууд болон политинформаторнууд». 20.30—«Факел».

Москва. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.15—Гүрэнэй Түбэй концертын залһаа концерт. 22.00—«Время». 22.35—«Стряпуха»—уран һайханай фильм. 23.40—Баримтата фильм.

Редакторай орлогшо
И. Р. ОЧИРОВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2.54—54. зам. редактора—2-68.08. зам. редактора—2-62-62. отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительст. ва—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58. культуры и школ—2-60-21. 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-01649. Заказ № 200. Индекс 04649.